

თბილისის ღია სასწავლო უნივერსიტეტი

გიორგი კობახიძე

ევროკავშირის სავაჭრო პოლიტიკა

წარმოდგენილია მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

თბილისი, 0156, საქართველო

2019 წელი

ავტორი: გიორგი კობახიძე

საიდენტიფიკაციო ნომერი: 01024075224

თბილისის ღია სასწავლო უნივერსიტეტი

სკოლა: ბიზნესისა და ინჟინერიის

საგანმანათლებლო პროგრამა: ბიზნესის ადმინისტრირება

„ჩვენ, ქვემოთ ხელისმომწერნი ვადასტურებთ, რომ გავეცანით გიორგი კობახიძის მიერ შესრულებულ ნაშრომს დასახელებით: „ევროკავშირის სავაჭრო პოლიტიკა“ და ვამლევთ რეკომენდაციას განხილულ იქნას თბილისის ღია სასწავლო უნივერსიტეტის ბიზნესისა და ინჟინერიის სკოლის საგამოცდო კომისიის მიერ მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად”

თარიღი _____

ხელმძღვანელი : ნინო გრიგოლაია

რეცენზენტი:

ხარისხის მართვისა და სტრატეგიული განვითარების სამსახურის უფროსი:

ნათია ვაჭარაძე

ანოტაცია

ნაშრომში განხილულია, ევროკავშირის სავაჭრო პოლიტიკა, სხვადასხვა ასპექტში. მიმოხილულია, ევროკავშირის ისტორია, შექმნის დღიდან უახლეს პერიოდამდე. წარმოჩენილია, ის გამოწვევები, შესაძლებლობები, განხორციელებული წარმატებული პროექტები და ჩავარდნები, რაც ევროკავშირს თავისი არსებობის მანძილზე ჰქონია. დახასიათებულია, ევროკავშირის წევრი ქვეყნების ეკონომიკები და მათი წვლილი კავშირის ერთიან ეკონომიკაში. განხილულია, ევროკავშირის ეკონომიკის როლი მსოფლიო ეკონომიკაში. დახასიათებულია, ევროკავშირის საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობები; დამოკიდებულება და პოზიცია სხვადასხვა ქვეყნებთან მიმართებით. განხილულია ევროკავშირის სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკა და მისი თავისებურებები. წარმოჩენილია, საქართველო, როგორც ევროკავშირის წევრობის პრეტენდენტი ქვეყანა; განხილულია, ასოცირების ხელშეკრულებამდე, ხელშეკრულების დადების და შემდგომი პერიოდისათვის გატარებული ქმედებანი და არსებული სამომავლო სამოქმედო გეგმა; ასევე განხილულია, საქართველოს ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმება (DCFTA); მასში არსებული, რეკომენდაციები და მოთხოვნები.

Annotation

The paper deals with the EU's trade policy, in various respects. Reviewed, the history of the European Union, setting the date of the most recent period. Highlights, challenges, opportunities, successful projects and failures, which the EU has been taken. Characterized, and their contribution to the economies of the EU member states of the Common economy. Discusses the role of the EU economy in the world economy. The study, the EU's international economic relations; Attitude and position with respect to other countries. Discusses the EU's Common Agricultural Policy and its peculiarities. Highlights, Georgia, as the candidate country for EU membership; The article, to the Association Agreement, and the subsequent execution of the contract period of the actions and the future plan of action; Also discussed, of the Deep and Comprehensive Free Trade Agreement (DCFTA); The current recommendations and requirements.

შინაარსი

შესავალი	6
თავი 1. ევროპული ინტეგრაციის საწყისები და განვითარება	9
თავი 2. ევროკავშირის ეკონომიკა	29
2.1. ევროკავშირის ეკონომიკის დახასიათება	29
2.2. ევროკავშირის ეკონომიკის სტრუქტურა და საერთო აგრარული პოლიტიკა	30
თავი 3. საქართველოსა და ევროკავშირის შორის სავაჭრო ურთიერთობების რეგულირება DCFTA-ის ფარგლებში	50
3.1. საქონლით ვაჭრობა	53
3.2. ვაჭრობაში დაცვითი ზომები	55
3.3. ტექნიკური ბარიერები ვაჭრობაში	56
3.4. სანიტარული და ფიტოსანიტარული ზომები	57
3.5. საბაჟოსა და ვაჭრობის ხელშეწყობა	63
დასკვნა	67
გამოყენებული ლიტერატურა	69

შესავალი

თანამედროვე ევროკავშირი, ეს არის მსოფლიო ეკონომიკის ისტორიის მასშტაბით უნიკალური მოვლენა, როდესაც მრავალი ქვეყანა თავისი სურვილის მიხედვით შედის ერთიან პოლიტ-ეკონომიკურ გაერთიანებაში. თავისთავად საინტერესოა, თუ როგორ ფუნქციონირებს და რა პოლიტიკას ატარებს ის სხვადასხვა საკითხებთან მიმართებით.

თანამედროვე მსოფლიოში, ევროკავშირი, რომელიც დღეს 28 ევროპულ სახელმწიფოს აერთიანებს, მსოფლიო ეკონომიკის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ცენტრს და წარმატებული ინტეგრაციული პროცესების შთამბეჭდავ მაგალითს წარმოადგენს. ამასთან ერთად, ევროკავშირი მსოფლიოს მრავალ ქვეყანასთან ეკონომიკური თანამშრომლობის გაღრმავებას თანამიმდევრულად ახორციელებს, რაც მათ ეკონომიკური განვითარებისათვის ახალ შესაძლებლობებს სთავაზობს.

ევროკავშირი არის ძლიერი, დემოკრატიული და განვითარებული ერი-სახელმწიფოების პირმო. მის ზეეროვნულ ინსტიტუტებზე ეროვნული სახელმწიფოების მხრიდან ზოგიერთი ფუნქციების გადაცემამ კი არ შეასუსტა, არამედ, პირიქით, გააძლიერა ისინი. ზეეროვნული მიდგომები გამოიყენება მხოლოდ იმ სფეროებში, სადაც მათ შეუძლიათ უფრო ეფექტიანი პოლიტიკის წარმართვა, ვიდრე ეროვნულ სახელმწიფოებს. ერთ-ერთ ასეთ მნიშვნელოვან სფეროს ვაჭრობა და სავაჭრო პოლიტიკა წარმოადგენს.

ევროკავშირი არის მსოფლიოს ყველაზე დიდი ეკონომიკური მოთამაშე და იქ მომხდარი ნებისმიერი ცვლილება, აისახება დანარჩენ სამყაროზე. ევროკავშირის უნიკალურობა ასევე იმაში მდგომარეობს, რომ მათ აქვთ საერთო ვალუტა. ევრო არის ერთ-ერთი ყველაზე მყარი ვალუტა მსოფლიოში, რომელიც ამერიკულ დოლარს უსწრებს წინ. ევროკავშირის ბაზარი შედგება დაახლოებით ნახევარ მილიარდიანი მოსახლეობისაგან და ეს საკმაოდ მიმზიდველი ფაქტორია ნებისმიერი ქვეყნის ფირმებისათვის; არამარტო მოსახლეობის მრავალრიცხოვნობა თამაშობს დიდ როლს, არამედ ის , რომ ევროკავშირში მცხოვრები ინდივიდი მაღალი მოთხოვნილებებისა და

მაღალი შემოსავლების მქონეა. ევროკავშირის წევრი ქვეყნები ერთ სულ მოსახლეზე მთლიანი შიდა პროდუქტის მიხედვით ინაწილებენ მსოფლიო რეიტინგის მოწინავე პოზიციებს; სწორედ ეს ფაქტორები ხდის მიმზიდველს მის ბაზარს დანარჩენი მსოფლიოსათვის.

ბაზრის მიმზიდველობასთან ერთად, ევროკავშირი ზრუნავს მის დაცულობაზეც. ბაზრის დაცვა ხდება სხვადასხვა მეთოდებით, ეს იქნება ფარული პროტექციონისტული პოლიტიკა, ხარისხის კონტროლის მექანიზმები, რომელიც პარალელურად ზრუნავს ევროკავშირის მოსახლეობაზე და მათ კმაყოფილებაზე, სატარიფო თუ არასატარიფო ბარიერები და სხვ. როგორც ცნობილია, ევროკავშირი ერთიან ეკონომიკურ სივრცეს წარმოადგენს. მისი წევრი ქვეყნები საბაჟო კავშირს ქმნიან. ეს კი ნიშნავს, რომ ევროკავშირის წევრ ყველა ქვეყანაში ერთნაირი საიმპორტო საბაჟო ტარიფები მოქმედებს. ამდენად, იმის მიუხედავად, თუ ევროკავშირის წევრ რომელ ქვეყანაში გეგმავს შესამე ქვეყნის მეწარმე პროდუქციის ექსპორტს, მას ერთი და იგივე ოდენობის საბაჟო გადასახადის გადახდა მოუწევს. ყველა ეს გატარებული ღონისძიება თავისთავად საინტერესო და გასათვალისწინებელია ნებისმიერი ქვეყნისთვის, რომელიც ევროკავშირის ბაზარზე ცდილობს შეღწევას ან სურს ევროკავშირის წევრი ქვეყანა გახდეს.

ნაშრომის მიზანია დადგინდეს ყველა ის შესაძლო ბარიერი და ხელშემწყობი ფაქტორი, რომელიც თან ერთვის ევროკავშირის ბაზარზე შესვლას. რა კრიტერიუმები უნდა დააკამაყოფილოს პროდუქციამ, რომ ის მოხვდეს ევროკავშირის ბაზარზე. რა სავაჭრო პოლიტიკას ატარებს ევროკავშირი წევრ ქვეყნებთან, არაწევრ ქვეყნებთან, შესამე სამყაროსთან და რატომ. რა გამოწვევების წინაშე დგას საქართველოს ეკონომიკა ევროკავშირისაკენ მიმავალ გზაზე და რა მოთხოვნებს უყენებს ასოცირების ხელშეკრულება მას. ამის ანალიზისათვის გამოყენებულია სხვადასხვა მეცნიერებისა და ავტორების შეხედულებები, შედარებულია მათი ხედვები, მოსაზრებები და პროგნოზები. ნაშრომში ასახულია რეალური ციფრები, რომელიც ზუსტ წარმოდგენას ქმნის თუ რამდენად გამართლდა ევროკავშირის შექმნის შემდგომ არსებული

პროგნოზები, გეგმები თუ სკეპტიკური შეხედულებები, რაც საბოლოო ჯამში გვაძლევს კითხვაზე პასუხს, თუ რამდენად გაამართლა არსებული კავშირის შექმნამ.

თავი I. ევროპული ინტეგრაციის საწყისები და განვითარება

ევროპული ინტეგრაციის საწყისად შეიძლება ჩაითვალოს 1950 წელი, როდესაც საფრანგეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა რობერტ შუმანმა წამოაყენა იდეა გაერთიანებულიყო დასავლეთ ევროპის ნახშირის და ფოლადის საბადოები. შედეგად, 1951 წელს შეიქმნა ევროპის ქვანახშირისა და ფოლადის გაერთიანება, რომელშიც შევიდა ექვსი სახელმწიფო - ბელგია, დასავლეთ გერმანია, ლუქსემბურგი, საფრანგეთი, იტალია და ნიდერლანდები. გადაწყდა, რომ შექმნილიყო დამოუკიდებელი ზეეროვნული ორგანო, ე.წ. „უმაღლესი ხელისუფლება“, რომელიც განაგებდა ამ ქვეყნებში ნახშირისა და ფოლადის წარმოებასთან და რეალიზაციასთან დაკავშირებულ საკითხებს. უმაღლესი ხელისუფლების პირველ პრეზიდენტად დაინიშნა ჟან მონე. 1953 წელს შეიქმნა რკინის, ნახშირის, მადნეულის და ჯართის საერთო ბაზარი; იმავე წელს, ცოტა მოგვიანებით, შეიქმნა ფოლადის საერთო ბაზარიც.

ორი წლის შემდეგ, იტალიის ქალაქ მესინაში ექვსი ქვეყნის საგარეო საქმეთა მინისტრები შეთანხმდნენ, რომ გაეგრძელებინათ ინტეგრაციის პროცესი (ცნობილია მესინის ინიციატივის სახელით). შეიქმნა სამთავრობათაშორისო კომიტეტი, რომელმაც მოამზადა საფუძველი ხელშეკრულებისათვის, რომელიც 1957 წელს გაფორმდა და 1958 წელს შევიდა ძალაში. ეს ხელშეკრულება ცნობილია რომის ხელშეკრულების სახელით. მესინის ინიციატივა წარმოადგენდა იმ დროს ევროპაში, კერძოდ კი, ევროპული გაერთიანებების შემქმნელ ექვს ქვეყანაში არსებული დამოკიდებულების ნათელ გამოვლინებას. ამ დროს ევროპაში გავრცელებული იყო ე.წ. ნეოფუნქციონალისტური თვალთახედვა, რაც გულისხმობდა რწმენას იმისა, რომ ევროპული ინტეგრაციის პროცესი კიდევ უფრო უნდა გაღრმავებულიყო. ნეოფუნქციონალიზმის თეორია ეფუძნება ე.წ. „გადაღვრის“ იდეას, რაც გულისხმობდა იმას, რომ ინტეგრაციის პროცესები ერთ რომელიმე სფეროში (ფოლადი, ნახშირი) გამოიწვევდა ინტეგრაციის პროცესების დაწყებას (გადაღვრას) სხვა სფეროებში (საერთო ბაზარი, საბაჟო ტარიფების შემცირება, საერთო სოფლის მეურნეობა და ა.შ.). ჟან მონეს და მის მიმდევრებს ასევე სჯეროდათ, რომ ეკონომიკური ინტეგრაცია საწინდარი იყო

მომავალი პოლიტიკური ინტეგრაციისა, რისი მიღწევის შემთხვევაშიც გამოირიცხებოდა ევროპის კონტინენტზე მომავალი სისხლისღვრა და ომები.¹

შუმანის გეგმის უმთავრესი მიზანიც სწორედ ევროპაში ომების თავიდან აცილება იყო. სუპრაეროვნული ორგანიზაციისათვის უმნიშვნელოვანესი რესურსების - ნახშირის და ფოლადის ჩაბარება ემსახურებოდა ერთ მიზანს - უზრუნველყოფილი ყოფილიყო გერმანიის და საფრანგეთის მშვიდობიანი თანაცხოვრება და გაღრმავებულიყო ამ ორი ქვეყნის ეკონომიკური და შემდგომში პოლიტიკური ურთიერთდამოკიდებულება.

ამგვარი იდეალური დამოკიდებულება 50-იანი წლების დასაწყისში არ იქნა გაზიარებული დიდ ბრიტანეთში. გაერთიანებულ სამეფოში 50-იანი წლების ბოლომდე სჯეროდათ, რომ ევროპის გაერთიანება უტოპიური იდეა იყო, ამიტომ ექვსი ქვეყნის ინიციატივას დიდი ბრიტანეთი არ შეუერთდა. სხვათა შორის, დიდი ბრიტანეთის მხრიდან თავის შეკავება საკმაოდ დიდ უარყოფით მუხტს აძლევდა ევროპის გაერთიანების იდეას და საბაბს იძლეოდა სკეპტიკურად შეგვეხედა შუმანისა და მონეს ინიციატივებისათვის. აღსანიშნავია, რომ პოლ ჰენრი სპაკი, რომელიც რომის ხელშეკრულების (1958 წლის ხელშეკრულება, რომელმაც შეცვალა 1951 წელს პარიზში ხელმოწერილი საწყისი ხელშეკრულება) მოსამზადებელ სამთავრობათაშორისო კომისიას ხელმძღვანელობდა გადადგა ევროსაბჭოს კონსულტაციური ასამბლეის პრეზიდენტობიდან დიდი ბრიტანეთის გულგრილობისადმი პროტესტის ნიშნად.

მიუხედავად იდეალისტური მიზნებისა, შუმანის გეგმაში გათვალისწინებული იყო ინტეგრაციის პროცესებზე და ექვსი ქვეყნის ეროვნულ ინტერესებზე კონტროლის შენარჩუნების მექანიზმი - ე.წ. მინისტრთა საბჭოს სახით. მინისტრთა საბჭო შეიქმნა იმ მიზნით, რომ არ მომხდარიყო საფრანგეთის და გერმანიის სახელმწიფოების ინტერესთა შელახვა კონფლიქტური საკითხის წამოჭრის შემთხვევაში. საბჭოს მთავარ ფუნქციად ერთიანი ბაზრის ჩამოყალიბების მიზნით მაღალ ავტორიტეტთან თანამშრომლობა რჩებოდა. შედეგად უნდა მომხდარიყო ნახშირისა და ფოლადის წარმოება მინიმალურ ფასებში და მათი მიტანა მაღალი მოხმარების ობიექტებში ყოველგვარი სავაჭრო

¹ Desmond Dinan (2005), „Ever Closer Union: An Introduction to European Integration”, Third Edition, ch. 1-6.

ბარიერების გარეშე. ექვსი სახელმწიფოს მთავრობებს უნდა უზრუნველყოთ ამ პროცესების შეუფერხებელი მიმდინარეობა და ეროვნული კანონმდებლობების შეცვლა ისე, რომ დისკრიმინაციული ხასიათის სავაჭრო ბარიერებს ხელი არ შეეშალოს ინტეგრაციული პროცესებისათვის. სახელმწიფოებს ასევე აკრძალათ ინტეგრაციის სფეროში მოქმედი სახელმწიფო, თუ სხვა საწარმოებისათვის სუბსიდიების მიცემა. ყველა შემთხვევაში მარეგულირებელ და გადაწყვეტილებების მიმღებ მთავარ ორგანოდ ითვლებოდა უმაღლესი ხელისუფლება. მასვე ჰქონდა უფლება გამოეძია იმ კერძო კომპანიების საქმიანობა, რომლებიც მოქმედებდნენ ბაზარზე და ხელს უშლიდნენ ინტეგრაციის პროცესს.

აქვე უნდა შევეხოთ ბრიტანეთის მთავრობის სკეპტიკურ დამოკიდებულებას შუმანის გეგმისადმი. ამგვარ დამოკიდებულებას რამდენიმე მიზეზი გააჩნდა; ინტეგრაციის იდეის არაპოპულარობის მიზეზებად შეგვიძლია მივიჩნიოთ, როგორც ბრიტანეთის მთავრობის მაშინდელი მოუქნელი სტრუქტურა, ისე ბრიტანეთის მთავრობის სიფრთხილე ახალი ინიციატივის მიმართ. გარდა ამისა ბრიტანეთის პოლიტიკურმა კულტურამ, რომელიც მეტწილად ეფუძნება ეროვნულ სუვერენიტეტს მნიშვნელოვნად განაპირობა ბრიტანელ პოლიტიკოსებში ახალი სახის ევროპის ჩამოყალიბების მიმართ მკვეთრად უარყოფითი დამოკიდებულება. აქვე აღსანიშნავია, რომ საფრანგეთის მთავრობას დიდად არ ანაღვლებდა ბრიტანელების სკეპტიკური დამოკიდებულება. ამის ნათელი მაგალითია 1950 წელს ბრიტანელებისათვის გადაწყვეტილების მიღებამდე რამდენიმე საათით ადრე გაგზავნილი შეტყობინება „უმაღლესი ხელისუფლების“ შექმნის შესახებ.²

უმაღლესი ხელისუფლება თავდაპირველად ძალზედ მცირე რაოდენობის პერსონალით იყო დაკომპლექტებული, შესაბამისად აუცილებელი იყო მისი ეფექტიანობის გასაზრდელად ეროვნულ მთავრობებთან მჭიდრო ურთიერთობების შენარჩუნება. ყველაფერი გაკეთდა იმისათვის, რომ უმაღლესი ხელისუფლება არ გამხდარიყო კერძო სტრუქტურა და არ მოეხდინა ფოლადისა და ნახშირის იმპორტ-

² Desmond Dinan (2005), „Ever Closer Union: An Introduction to European Integration”, Third Edition, ch. 1-6.

ექსპორტიორი სხვა კერძო სტრუქტურების ჩანაცვლება. დიდი იყო სურვილი იმისა, რომ შექმნილიყო მარეგულირებელი ორგანო, რომელიც საფუძველს დაუდებდა თავისუფალ კონკურენციას, რაც, თავის მხრივ, გამორიცხავდა ტრესტების და მონოპოლიური პრაქტიკების ჩამოყალიბებას და ხელს შეუწყობდა ეკონომიკურ წინსვლას.

პარალელური პროცესი, რომელიც დაიწყო 50-იანი წლების დასაწყისში და უფრო გამძაფრდა კორეის ომის მსვლელობასთან ერთად, იყო დებატები გერმანიის რემილიტარიზაციის შესახებ. ისევე როგორც, შუმანი და მონე მიილტვოდნენ გერმანიის რეინდუსტრიალიზაციისაკენ, საფრანგეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი პლევენი მიისწრაფოდა გერმანიის ხელახლა შეიარაღებისაკენ. შუმანის გეგმამ და ნახშირისა და ფოლადის გაერთიანების შექმნამ საფუძველი დაუდო ახალ იდეას - ევროპის თავდაცვის გაერთიანების შექმნას. ევროპული თავდაცვის გაერთიანება შეიქმნა 1952 წელს ხანგრძლივი მოლაპარაკებების შემდეგ, როდესაც პარიზში ხელი მოეწერა დამფუძნებელ ხელშეკრულებას. ამ ხელშეკრულების ხელმოწერამ საფუძველი დაუდო ახალი იმედების აღმოცენებას ევროპული ფედერალიზმის და მომდევნო ინტეგრაციის გაღრმავების შესახებ. დაიწყო პოლიტიკური კავშირის მოსამზადებელ ხელშეკრულებაზე მუშაობა, რომელიც ითვალისწინებდა საგარეო ურთიერთობების, ეკონომიკური და მონეტარული პოლიტიკის კოორდინაციას და გაერთიანებას. აღსანიშნავია, რომ ამ ხელშეკრულების მოწერის შემთხვევაში მივიღებდით უფრო მეტად ინტეგრირებულ ევროპას, ვიდრე ეს მივიღეთ 1991 წელს მასტრიხტში მოწერილი ხელშეკრულების შემდეგ.

ევროპული თავდაცვის გაერთიანების შექმნის ინიციატივა მალე დავიწყებას მიეცა. ამ პროცესს ხელი შეუწყო 1954 წელს გოლისტების მიერ საფრანგეთის პარლამენტში ამ ხელშეკრულების დენონსაციამ. შედეგად, საერთო თავდაცვის პოლიტიკის შექმნის მცდელობა წარუმატებელი აღმოჩნდა.

პარალელურად დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრმა იდენმა აიტაცა გერმანიის შეიარაღების იდეა და მოუწოდა გერმანიას შესულიყო დასავლეთ ევროპულ კავშირში, სადაც საფრანგეთის, ბენილუქსის ქვეყნების და იტალიის გარდა, ასევე დიდი

ბრიტანეთიც იყო გაერთიანებული. ამგვარი ქმედებით გერმანია იღებდა გარანტიას, რომ მალე შევიდოდა ნატოში რაც საბოლოოდ ასეც მოხდა. შესაბამისად გერმანიის შეიარაღების იდეის გამოყენება ევროპის საერთო თავდაცვის პოლიტიკის შექმნისათვის წარუმატებლად დასრულდა.

აღსანიშნავია, რომ ამ ინიციატივის დასამარებამ ბევრს დასწყვიტა გული. დღესაც კი ბევრი მეცნიერი აღნიშნავს, რომ მაშინ, 50-იან წლებში, ევროპის თავდაცვის კავშირის გაფორმებას შეეძლო სხვაგვარი გეზი მიეცა ევროპული ინტეგრაციისათვის. ამასთან, შეიძლება ითქვას, რომ ევროპული თავდაცვის გაერთიანების არაპოპულარობამ სხვა მხრივ შეუწყო ხელი ევროპის ინტეგრაციას. საქმე ისაა, რომ ამ საკითხის გარშემო დებატებმა მთლიანად გადაფარა ფოლადის და ნახშირის გაერთიანების გარშემო წარმართული დებატები. შესაბამისად ამ კავშირის შესახებ ხელშეკრულების რატიფიკაცია უმტკივნეულოდ მოხერხდა ეროვნული პარლამენტების მიერ. 1952 წელს უმაღლესმა ხელისუფლებამ დაიწყო ფუნქციონირება ქალაქ ლუქსემბურგში, რომელიც შეირჩა შტაბბინის განსაღებლად.

1952 წელს ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა მდივანმა სერ ენტონი იდენმა გამოთქვა მოსაზრება, რომ ევროსაბჭოს, ნახშირისა და ფოლადის გაერთიანების და თავდაცვის ერთიანი სისტემის გაერთიანებით შეექმნათ რაღაც ახალი სტრუქტურა, თუმცა მაშინ ეს წინადადება არ იქნა მიღებული. 1955 წელს კი, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ხელი მოეწერა მესინის ინიციატივას, რომელმაც ახალი ძალით დაძრა ინტეგრაციის პროცესები დასავლეთ ევროპაში. ბრიტანეთი თვალყურს ადევნებდა მოლაპარაკებების პროცესებს, თუმცა არასოდეს გამოუთქვამს სურვილი ჩართულიყო მოლაპარაკებებში ან შეერთებოდა ექვსი ქვეყნის ინიციატივას. ბრიტანეთის ვაჭრობის სახელმწიფო მდივნის მოადგილე რასელ ბრეზერტონი, რომელიც ესწრებოდა მესინაში მოლაპარაკებების პროცესს, ცნობილი გახდა თავისი პესიმიზმით. მასვე ეკუთვნის ცნობილი ფრაზა, რომელიც მან წარმოთქვა უკანასკნელი შეხვედრის დროს 1955 წლის 5 ნოემბერს - „ჯენტლმენებო, თქვენ ცდილობთ მოილაპარაკოთ იმაზე, რაზეც ვერასოდეს მოილაპარაკებთ, მაგრამ თუ მოილაპარაკეთ, ვერასოდეს მიაღწევთ მის რატიფიცირებას,

ხოლო თუ რატიფიცირება მაინც მოახერხეთ, ვერასოდეს მოახერხებთ მის ამუშავებას”.³ საბოლოოდ, 1957 წელს ხელი მოეწერა ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებების ხელშეკრულებას, ქალაქ რომში. ეს ხელშეკრულება ძალაში 1958 წლის 1 იანვარს შევიდა. რეალურად შეიქმნა საბაჟო კავშირი, რომელიც მიზნად ისახავდა საბოლოო ტარიფების ნულამდე დაყვანას და სხვა ქვეყნების მიმართ ერთიანი ტარიფის შემოღებას. რეალურად კი არ არსებობდა არც ევროპული ინსტიტუტი და არც გეოგრაფიულად, ეკონომიკურად თუ პოლიტიკურად ჩამოყალიბებული ევროპის კავშირი. გარდა ამისა, მოხდა ევროპის ეკონომიკურ გაერთიანებებად ევროპის ნახშირისა და ფოლადის ხელშეკრულების და ევრატომის, ანუ ევროპის ატომური ენერჯეტიკის საკითხებში თანამშრომლობის ორგანიზაციის გაერთიანება. რომის ხელშეკრულებამ მოახდინა საფრანგეთის და გერმანიის ინტერესების ინსტიტუციონალიზაცია. საფრანგეთმა მიაღწია მიზანს შეუძლებელი გაეხადა გერმანიის მხრიდან აგრესია, ხოლო გერმანიამ შეძლო მოეხდინა დასავლეთ ევროპულ სტრუქტურებში ინტეგრაცია. 1958 წელს ასევე შეიკრიბა ევროპარლამენტის პირველი სხდომა. მაშინ ევროპარლამენტს ეწოდებოდა ევროპული გაერთიანების ასამბლეა.

ბრიტანეთის დატოვებამ გაერთიანების გარეთ ხელი შეუწყო ახალ მოძრაობას ევროპაში, რომელიც დაგვირგვინდა ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ზონის (EFTA) შექმნით. 1959 წელს დიდი ბრიტანეთის თაოსნობით, კერძოდ კი, ედენზე უფრო პროევროპული მიმდინარეობის პრემიერ-მინისტრ მაკმილანის ინიციატივით შეიქმნა შვიდი სახელმწიფოს ეკონომიკური გაერთიანება, რომელშიც ბრიტანეთის გარდა შევიდნენ ავსტრია, დანია, ნორვეგია, პორტუგალია, შვედეთი და შვეიცარია. ამ გაერთიანების ერთ-ერთი უპირველესი მიზანი იყო ექვსი ურჩის (ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებების წევრი ქვეყნების) შთანთქმა. რა თქმა უნდა, ბრიტანეთის სიმპათიები ასეთი ორგანიზაციის მხარეს უფრო იყო, რადგან თავისუფალი ვაჭრობის სფერო, სხვა არაფერი იყო თუ არა ეკონომიკური კავშირი, რომელიც არავითარ საფრთხეს არ უქადდა ბრიტანეთის სუვერენიტეტს და პოლიტიკურ ინტერესებს.⁴

³ Desmond Dinan (2005), „Ever Closer Union: An Introduction to European Integration”, Third Edition, ch. 1-6.

⁴ Desmond Dinan (2005), „Ever Closer Union: An Introduction to European Integration”, Third Edition, ch. 1-6.

1960-74 წლებში დასავლეთ ევროპაში ეკონომიკური აღმავლობის პერიოდი იყო. ამ ხნის განმავლობაში მომხმარებლების მსყიდველობითი უნარი გაიზარდა თითქმის ორჯერ. ევროპის ეკონომიკურმა გაერთიანებებმა ამ ხნის მანძილზე რამდენიმე სახის რეფორმა განახორციელა; დაიწყო საერთო აგრარული პოლიტიკის განვითარება და სხვა ეკონომიკური ინტეგრაციული პროცესები. ასეთმა წარმატებამ, თავის მხრივ, დიდი ბრიტანეთიც დააინტერესა, რომელმაც დაიწყო სურვილის გამოთქმა შეერთებოდა ეკონომიკურ გაერთიანებებს. პირველი განაცხადი გაერთიანებებში შესვლაზე პრემიერმინისტრმა მაკმილანმა 1961 წელს შეიტანა. მიუხედავად საფრანგეთის პრემიერ-მინისტრ პომპიდუს დადებითი დამოკიდებულებისა, საფრანგეთის პრეზიდენტმა შარლ დე გოლმა ვეტო დაადო ბრიტანეთის მიღებას ევროპულ გაერთიანებებში. ამგვარი ქმედება გამოწვეული იყო 1963 წელს ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ ბრიტანეთისათვის პოლარისის ტიპის წყვალქვეშა რაკეტის მიყიდვით.

დე გოლი მთელი ამ ხნის განმავლობაში აცხადებდა, რომ ბრიტანეთი არ იქცეოდა როგორც ჭეშმარიტი ევროპელი. სხვათა შორის, დე გოლის სიჯიუტეს შეეწირა მაკმილანის პოლიტიკური კარიერა, რომელმაც დაკარგა რეიტინგი და პრემიერმინისტრის პოსტი დე გოლის უარის შემდეგ.

ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებების წარმატება ძირითადად ეფუძნებოდა მუდმივ კომპრომისებს წევრ-სახელმწიფოებს შორის. შესაბამისად, 60-იანი წლების დასაწყისში მომწიფდა საჭიროება ხმების უმრავლესობით გადაწყვეტილებების მიღებაზე გადასვლისა. დე გოლისათვის ეს საფრანგეთზე სხვა ქვეყნების ინტერესების თავზე მოხვევის და სუვერენიტეტის შელახვის ტოლფასი იყო, ამიტომ მან შეიმუშავა ე.წ. „ცარიელი სკამის“ პოლიტიკა, რის შედეგად 1965 წლის ყველა შეხვედრაზე საფრანგეთის სკამი მინისტრთა საბჭოს სხდომაზე ცარიელი იყო. შესაბამისად, შეუძლებელი გახდა მთელი რიგი საკითხების განხილვა და მიღება, რამაც მნიშვნელოვნად შეაფერხა ინტეგრაციის პროცესი. ეს კრიზისი საბოლოოდ გადაწყდა 1966 წელს, როდესაც მიღწეული იქნა ე.წ. ლუქსემბურგის კომპრომისი, რომლის შედეგად ევროპული გაერთიანებების წევრ სახელმწიფოებს მიენიჭათ უფლება ვეტო

დაედოთ ისეთი საკითხებისათვის, რომლებიც უშუალოდ ლახავდა მათ ეროვნულ ინტერესებს.⁵

ბრიტანეთის ახალმა პრემიერ-მინისტრმა ჰაროლდ უილსონმა მეორედ შეიტანა წევრობის განაცხადი 1967 წელს, თუმცა ორი დღის შემდეგ დე გოლმა ექსკლუზიურად ამ საკითხისათვის მიძღვნილ პრეს კონფერენციაზე განაცხადა, რომ დიდი ბრიტანეთის ევროპის ეკონომიკურ გაერთიანებებში შესვლა დიდ სიძნელეებთან იქნებოდა დაკავშირებული. მიუხედავად ასეთი განცხადებისა ბრიტანეთის პარლამენტმა მხარი დაუჭირა ფორმალური განაცხადის შეტანას, თუმცა, როგორც მოსალოდნელი იყო დე გოლმა ვეტო დაადო ბრიტანეთის აპლიკაციას. ამასთან, საფრანგეთის პრეზიდენტმა მოხაზა ძირითადი კრიტერიუმები, რომლებიც ბრიტანეთს უნდა შეესრულებინა კავშირში შესვლისათვის. ამ კრიტერიუმებში შედიოდა ამერიკის შეერთებულ შტატებთან განსაკუთრებული ურთიერთობების მოშლა, ფუნტი სტერლინგის არეალის დატოვება და დემონსტრირება, რომ ბრიტანეთი მართლაც „კეთილსინდისიერი ევროპელი“ იყო. ბუნებრივია, რომ ეს მოთხოვნები ბრიტანეთმა არ შეასრულა.

დამოკიდებულება დიდი ბრიტანეთის მიმართ შეიცვალა მას შემდეგ, რაც საფრანგეთის და გერმანიის სათავეში 1969 წელს მოვიდნენ ჟორჟ პომპიდუ და ვილი ბრანდტი. ამის შემდეგ ბრიტანეთის ევროპის გაერთიანებებში ინტეგრაციის პროცესი დაჩქარდა. ხელშეკრულებას დიდ ბრიტანეთთან, დანიასთან, ირლანდიასა და ნორვეგიასთან ხელი მოეწერა 1972 წელს და ეს ქვეყნები 1973 წლიდან ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებების სრულუფლებიანი წევრები გახდნენ. ერთადერთი ქვეყანა, რომელმაც რეფერენდუმზე არ დაუჭირა მხარი გაერთიანებებში შესვლას იყო ნორვეგია. ნორვეგია დღესაც არ არის ევროკავშირის წევრი, ხალხის აზრი კი კვლავაც ევროკავშირის წინააღმდეგია, რისი დასტურიც გახდა 1994 წელს კიდევ ერთი რეფერენდუმის ჩაგდება.

1970-იანი წლები ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებებისათვის კრიზისების ხანად არის ცნობილი. ამ პერიოდში აღმოცენდა ისეთი ტერმინები, როგორებიცაა

⁵ Desmond Dinan (2005), „Ever Closer Union: An Introduction to European Integration”, Third Edition, ch. 1-6.

„ევროსკლეროზი“ და „ევროპესიმიზმი“. როგორც წესი ევროსკლეროზი აღნიშნავს ევროპის შენელებულ და არადინამიურ შრომით ბაზარს, რაც გამოწვეული იყო ხისტი შრომითი კანონმდებლობით, მაღალი სოციალური ხარჯებით, მძიმე დაბეგვრით და ზერეგულირებით გამოწვეული სტაგნაციით. რაც შეეხება ევროპესიმიზმს, ეს ტერმინი აღნიშნავს ევროპული იდეის მიმართ სკეპტიკურ განწყობას და რწმენას იმისა, რომ ინტეგრაცია არც ისეთი გარდაუვალი და კეთილდღეობის მომტანია, როგორც ეს ზოგადად აღიქმება. აღსანიშნავია, რომ ევროსკეპტიკოსები საკმაოდ აქტიურები არიან ევროპულ არენაზე, მათ შორის არიან ევროპარლამენტშიც. აქვე აღსანიშნავია, რომ ჟაკ შირაკი, რომელიც დღეს ერთ-ერთ ყველაზე პროევროპეისტულ პოლიტიკოსად ითვლება, 1979 წელს გამოუსწორებელ ევროსკეპტიკოსად მიიჩნეოდა. ამაზე მეტყველებს 1979 წელს მის მიერ გამოქვეყნებული პამპფლეტი - „კომუნის მოწოდება“, სადაც შირაკმა ხმამაღლა განაცხადა უარი სუპრაეროვნულ ევროპაზე, ეკონომიკურ ინტეგრაციასა და საფრანგეთის საერთაშორისო იმიჯის შელახვაზე, ჟისკარ დ'ესტენის მთავრობას კი უცხოელების მთავრობა უწოდა.⁶

პრობლემები, რომელთა წინაშეც ევროპული გაერთიანებები აღმოჩნდა 70-იან წლებში განსხვავდებოდა 60-იანი წლების პრობლემებისაგან, როდესაც ინტეგრაციის პროცესი ძირითადად ფერხდებოდა შარლ დე გოლის პოლიტიკის გამო. ამჯერად ევროპის ქვეყნები აღმოჩნდნენ ცვალებადი საერთაშორისო გარემოს და ცივი ომის დამაბული წლების მსხვერპლი. ამ წლების განმავლობაში ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებების მდგრადობა და გადარჩენა მეტწილად განაპირობა საფრანგეთის და გერმანიის მეთაურების ვალერი ჟისკარ დ'ესტენის და ჰელმუტ შმიდტის პირადმა მეგობრობამ და კარგმა ურთიერთობებმა (ცნობილია, როგორც პარიზი-ბონის ღერძი). მიუხედავად ასეთი ურთიერთობებისა, ამ ორმა ადამიანმა ბევრი ვერაფერი გააკეთა ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებების გასაძლიერებლად. 70-იან წლებში ნათლად წარმოჩინდა, რომ ევროკომისია ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებების ერთ-ერთი ყველაზე სუსტი რგოლი იყო. 1975 წლიდან უკვე რეგულარულად იწყება ევროპული

⁶ Desmond Dinan (2005), „Ever Closer Union: An Introduction to European Integration“, Third Edition, ch. 1-6.

საბჭოს შეხვედრები, სადაც ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხები განიხილება სახელმწიფოს მეთაურთა დონეზე. შესაბამისად შესუსტდა ევროკომისიის და პარლამენტის როლი. ამ ორი ინსტიტუტის გამოცოცხლება მხოლოდ 1979 წელს მოხდა, როდესაც პირველად ისტორიაში დაინიშნა ევროპარლამენტის პირდაპირი არჩევნები და როდესაც ევროკომისიამ შეძლო გაეტანა ევროპის სავალუტო სისტემის შექმნის იდეა.

1975 წელს ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებები კრიზისის წინაშე დადგა, მას შემდეგ, რაც დიდმა ბრიტანეთმა მოითხოვა მოლაპარაკებების თავიდან დაწყება და გაწევრიანების ხელშეკრულების გადახედვა. 1975 წლის ივნისში დიდ ბრიტანეთში ჩატარდა რეფერენდუმი, გაეგრძლებინა თუ არა დიდ ბრიტანეთს თავისი წევრობა გაერთიანებებში, სადაც 67.2 პროცენტმა მხარი დაუჭირა ბრიტანეთის დარჩენას ევროგაერთიანებაში.

1977 წელს ევროპული კომისიის პრეზიდენტი გახდა როი ჯენკინსი, რომელმაც შემოიტანა ევროპის სავალუტო სისტემის იდეა. მსგავსი პროექტი 1972 წელს დამუშავებული იქნა პომპიდუს მიერ, მაგრამ მისი იმპლემენტაცია ვერ მოხერხდა 70-იანი წლების შუაში დაწყებული ნავთობის კრიზისის გამო. ევროპის სავალუტო კავშირის მარდასაჭერად როი ჯენკინსმა გადმოიბირა საფრანგეთის პრეზიდენტი ჟისკარ დ'ესტენი და ჰელმუტ შმიდტი, თუმცა ვერ მოახერხა ბრიტანეთის პრემიერის ჯეიმს კალაჰანის გადმოიბირება. მიუხედავად ამისა, ევროპის სავალუტო კავშირი ძალაში შევიდა 1979 წლიდან და მისი განვითარება დაიგეგმა საფეხურების მიხედვით. აღსანიშნავია, რომ ამ პროექტის მესამე საფეხური, რაც ერთიან ვალუტაზე გადასვლას ისახავდა მიზნად ძალაში შევიდა 1999 წელს, როდესაც ევროზონის ტერიტორიაზე ეროვნული ვალუტები ევროთი შეიცვალა.

ამავე პერიოდში მოხდა ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებების გაფართოება ახალ წევრ სახელმწიფოებზე. საბერძნეთმა, რომელთანაც 1969-74 წლებში ევროპას ურთიერთობები გაყინული ჰქონდა, მოახერხა დემოკრატიის აღდგენა ქვეყანაში და პირველი ოფიციალური განაცხადიც მალევე შეიტანა ევროკავშირის წევრობაზე. ევროკომისიამ თავდაპირველად უარი განაცხადა საბერძნეთის მიღებაზე, რადგან

საბერძნეთი ვერანაირ ეკონომიკურ კრიტერიუმს ვერ აკმაყოფილებდა. მიუხედავად ამისა, მინისტრთა საბჭო და ევროპული საბჭო მხარს უჭერდნენ საბერძნეთის გაერთიანებებში მიღებას პოლიტიკური მოსაზრებების გამო, რათა არ მომხდარიყო აღორძინებული დემოკრატიის დაკარგვა და ქვეყანაში კომუნიზმის გავრცელება. ამასთან, საბერძნეთის შესვლა გაერთიანებებში დაემთხვა ესპანეთის და პორტუგალიის მისწრაფებებსაც მოეხდინათ უფრო მჭიდრო ინტეგრაცია ევროპულ გაერთიანებასთან. ესპანეთიც და პორტუგალიაც, საბერძნეთის მსგავსად სამხედრო დიქტატურისაგან ახლად გათავისუფლებული ქვეყნები იყვნენ, ამიტომ ევროპული სახელმწიფოები არ ჩქარობდნენ მათთვის უარის თქმას. აღსანიშნავია, რომ საბერძნეთმა უმაღლესი მოახდინა თავისი მისწრაფებების შორს დაჭერა ესპანეთის და პორტუგალიის ინტერესებისაგან, რადგან საფრანგეთი ეჭვის თვალით უყურებდა ესპანეთის გაწევრიანების პერსპექტივას, იმის გამო, რომ საფრთხე ექმნებოდა საფრანგეთის აგრარულ პროდუქციას ბაზარზე ახალი მწარმოებელის გამოჩენის შედეგად.

მეორე მნიშვნელოვანი მოვლენა, რომლითაც 70-იანი წლების ბოლო აღინიშნა, იყო ევროპარლამენტის არჩევითობის შემოღება. მიუხედავად იმისა, რომ რომის ხელშეკრულება ითვალისწინებდა ასამბლეის წევრების არჩევითობას, წევრი სახელმწიფოები ამჯობინებდნენ თავად წარგზავნათ პარლამენტარები ევროპულ ფორუმში. თუმცა, 1974 წელს პარიზის დადგენილების შემდეგ, რომელმაც ევროპული საბჭოს ინსტიტუციონალიზაცია მოახდინა, მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება, რომ საბოლოოდ დაეშვათ პარლამენტარების არჩევითობა, რათა არ დაკარგულიყო ბალანსი ევროპის ეკონომიკურ გაერთიანებებს შიგნით. აღსანიშნავია, რომ საფრანგეთი და დიდი ბრიტანეთი პარლამენტარების წარგზავნის მომხრე იყვნენ, ხოლო ევგ-ის მცირე წევრი-სახელმწიფოების უმრავლესობა, მათ შორის იტალიაც, მხარს უჭერდა ევროპარლამენტარების არჩევითობას. ამავე პოზიციას იზიარებდა ევროკომისიაც, რომელსაც სურდა პარლამენტის სახით ახალი პარტნიორი შეეძინა მინისტრთა საბჭოს წინააღმდეგ ბრძოლაში. საბოლოოდ პირველი არჩევნები 1979 წელს ჩატარდა და საფუძველი დაედო ახალი პარლამენტარიზმის აღმოცენებას ევროპულ გაერთიანებებში. აღსანიშნავია, რომ არჩევითობის პირველი შედეგები უმაღლეს

თვალნათელი არ გამხდარა, თუმცა პარლამენტის გაზრდილი როლი აშკარა გახდა ერთიანი ევროპული აქტის და ევროკავშირის დამფუძნებელი მასტრიხტის ხელშეკრულების მიღების შემდეგ.

კიდევ ერთი პრობლემა, რომელიც 70-ანი და 80-იანი წლების მიჯნაზე წარმოიშვა დაკავშირებული იყო დიდი ბრიტანეთის მიერ ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებების ბიუჯეტში გადახდილ უზარმაზარ თანხებთან. მარგარეტ ტეთჩერი პრემიერ-მინისტრად გახდომის პირველივე დღიდან ეწინააღმდეგებოდა ბრიტანეთის მიერ თანხების ამგვარ ფლანგვას, რადგან ფაქტი იყო, რომ დიდი ბრიტანეთი გერმანიასთან ერთად ევროპული გაერთიანებების ბიუჯეტის ყველაზე დიდი შემავსებელი იყო, უკან კი თანხების მხოლოდ მცირე ნაწილს იღებდა. ტეთჩერის მოთხოვნა მიეღწიათ ახალი საბიუჯეტო შეთანხმებისათვის ყველასათვის გასაგები იყო, თუმცა ტეთჩერის მოთხოვნის მანერა და დიპლომატიის წარმოების თავისებური ხერხები ანელებდა კომპრომისის მიღწევას. საბოლოოდ, 1980 წელს ევროპის სახელმწიფოების ლიდერებმა მიაღწიეს კომპრომისულ შეთანხმებას, თუმცა მისი ამოწურვის შემდეგ 1983 წელს პრობლემამ ხელახალი სიძლიერით იჩინა თავი. 80-იანი წლების დასაწყისში რამდენიმე სამიტის ჩაშლამ დაარწმუნა ევროპის მთავრობები, რომ ბრიტანეთის ინტერესები უნდა დაეკმაყოფილებინათ. 1984 წელს ფონტენბლუში მიღწეულ იქნა შეთანხმება, რომელიც მიხედვითაც დიდი ბრიტანეთის ფინანსური კონტრიბუცია ევროპული გაერთიანებების ბიუჯეტში საგრძნობლად შემცირდა (დიდმა ბრიტანეთმა დაზოგა 10 მილიარდ გირვანქა სტერლინგზე მეტი 1984-1990 წლებში). ამასთან, ბრიტანეთის საბიუჯეტო ინტერესების დაკმაყოფილებამ გზა გაუხსნა ახალ ინიციატივებს, მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანს - ერთიანი ბაზრის შექმნას.⁷

1979 წელს ევროპარლამენტის არჩევნების ჩატარებამ წარმოშვა შესაძლებლობა ევროპული გაერთიანებების მომავალი რეფორმირებისათვის. ევროპარლამენტის ფუნქციების გაფართოება მჭიდროდ უკავშირდება ალტიერო სპინელის სახელს. სპინელი, რომელიც 1970 წელს იტალიის მიერ კომისიაში იქნა მივლენილი უეცრად

⁷ Desmond Dinan (2005), „Ever Closer Union: An Introduction to European Integration”, Third Edition, ch. 1-6.

გადადგა 1976 წელს და ევროპულ პარლამენტში არჩია მოღვაწეობის გაგრძელება. სპინელიმ 1980 წელს ჩამოაყალიბა ე.წ. ნიანგის კლუბი, რომელიც მიზნად ისახავდა ევროპის გაერთიანებების გაძლიერებას და პარლამენტის როლის გაფართოებას. კლუბს სახელი ეწოდა სტრასბურგში არსებული ნიანგის რესტორანის გამო, სადაც სპინელი და მისი თანამოაზრეები ხვდებოდნენ 1980 წელს. სპინელიმ მიაღწია, რომ ევროპარლამენტში შექმნილიყო ინსტიტუციონალური საკითხების კომიტეტი, სადაც დაიწყო ევროპის გაერთიანებებისათვის აქტუალური საკითხების წამოჭრა. 1983 წელს ამ კომიტეტმა შეიმუშავა ევროკავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულების პროექტი, რომელსაც უნდა შეეცვალა ყველა სხვა დამფუძნებელი ხელშეკრულება. 1984 წლის თებერვალში ევროპარლამენტმა მიიღო ეს ხელშეკრულება 237 ხმით 31 ის წინააღმდეგ, 43 თავშეკავებით. მიუხედავად იმისა, რომ ცხადი იყო, რომ წევრი ქვეყნების მთავრობები არავითარ შემთხვევაში არ დაამტკიცებდნენ ამ პროექტს, ევროპარლამენტმა აჩვენა თავისი ძალა და დაუმტკიცა სკეპტიკოსებს, რომ იგი ევროპული ინტეგრაციის მომხრე და ერთ-ერთი მამოძრავებელი ძალა იყო.⁸

1980-იანი წლების მეორე ნახევარში ევროპის თანამეგობრობამ მნიშვნელოვანი ტრანსფორმაცია განიცადა. პირველ რიგში ეს დაკავშირებული იყო ევროპული ეკონომიკური გაერთიანებების რაოდენობრივ ზრდასთან, ანუ მასში ესპანეთის და პორტუგალიის შესვლასთან. გაფართოებასთან ერთად ევროპას ახალი ტიპის პრობლემებთან მოუწია შეჯახება, კერძოდ კი, დადგა საფრთხე ევროპის გაერთიანებებში ნაჭარბი პროდუქტების ზრდისა, შესაბამისად ესპანეთს მოუხდა ბევრ კომპრომისზე წასვლა, რათა დაეკმაყოფილებინა საფრანგეთის და სხვა ქვეყნების აგრარული ინტერესები.

1980-იანი წლების მეორე ნახევარში ერთიანი ბაზრის განვითარება მჭიდროდაა დაკავშირებული კომისიის პრეზიდენტ ჟაკ დელორთან. დელორის კომისიამ უდიდესი წვლილი შეიტანა ევროგაერთიანების განვითარებაში და მისი ეკონომიკური პოტენციალის ზრდაში. დელორი, რომელიც თავად ყოფილი ფინანსთა მინისტრი იყო

⁸ Desmond Dinan (2005), „Ever Closer Union: An Introduction to European Integration”, Third Edition, ch. 1-6.

და რომლის კომისიაშიც ასევე რამდენიმე ფინანსთა მინისტრი შედიოდა, ცდილობდა წინა პლანზე ეკონომიკური და ფინანსური პოლიტიკის პრიორიტეტები წამოეწია. დელორი, როგორც ამბიციური ევრობიუროკრატი, ცდილობდა ის მიმართულებები გაეხადა პრიორიტეტულად, რომლებიც თავად მიაჩნდა მნიშვნელოვნად. შესაბამისად, სწორედ მის მონდომებას უკავშირდება ერთიანი ბაზრის შესახებ მოლაპარაკებების წარმატებით გამართვა და ეკონომიკური და სავალუტო პოლიტიკის შექმნისათვის საფუძვლის მომზადება.

ამავდროულად მომწიფდა ინსტიტუციური რეფორმების გატარების აუცილებლობაც. პარლამენტის მიერ მომზადებული ხელშეკრულების პროექტმა, ისევე როგორც სპეციალურად შექმნილი დუჯის კომისიის მოხსენებამ დაძრა მოლაპარაკებები ახალი ინსტიტუციური რეფორმების და ევროგაერთიანების შიგნით ძალთა ბალანსის ახალი გადანაწილების შესახებ. სამთავრობათაშორისო კონფერენცია გაიხსნა ლუქსემბურგში 1985 წლის სექტემბრის დასაწყისში და გაგრძელდა 1986 წლის იანვრამდე. ევროპარლამენტარებმა მოითხოვეს გაზრდილი როლი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში, თუმცა ამ მოთხოვნაზე მათ უარი ეთქვათ. მიუხედავად ამისა, პარლამენტმა კარგად ისარგებლა ხელშეკრულებაში არსებული 236-ე მუხლით, სადაც წერია, რომ ევროგაერთიანების საკითხებზე სამთავრობათაშორისო კონფერენციის მოსაწვევად საჭირო იყო ყველა ინსტიტუტის თანხმობა. პარლამენტმა გააჭიანურა თანხმობის მიცემა და შესაბამისად მიიღო გარკვეული კონცესიები, რომლებიც ძრითადად პარლამენტის, როგორც საკონსულტაციო ორგანოს ფუნქციების გაზრდით გამოიხატა. გარდა ამისა, გაიზარდა პარლამენტის როლი კანონმდებლობის მიღების პროცესში, განსაკუთრებით კი ერთიან ბაზართან დაკავშირებულ საკითხებში. და ბოლოს, პარლამენტს მიეცა უფლება განეხილა მომავალი წევრი ქვეყნების წევრობის ხელშეკრულებების მართებულობა და მისაღებობა. საბოლოოდ შეიქმნა ერთიანი ევროპული აქტი, რომელსაც 1986 წლის თებერვალში ყველა ქვეყანამ მოაწერა ხელი. აღსანიშნავია, რომ საერთო ევროპული აქტით დელორმა მოახერხა ეკონომიკური და მონეტარული ინტეგრაციისათვის საფუძვლის ჩაყრა, რადგან ხელშეკრულებაში მისი ინიციატივით ჩაემატა თავი, სადაც ეკონომიკური და მონეტარული პოლიტიკის

კონვერგენცია გაერთიანების მომავალი განვითარების უმთავრეს საწინდარად იყო გამოცხადებული.⁹

ერთიანი ევროპული აქტის შემდეგ დღის წესრიგში დადგა საერთო ბაზრის საბოლოო ფაზაში შეყვანა. ევროპის გაერთიანებების რამდენიმე ქვეყანამ და, განსაკუთრებით, საფრანგეთმა პრიორიტეტად დაისახეს ერთიანი ბაზრისათვის საბოლოო სახის მიცემა. აქვე გაჩნდა ტერმინი „შეუქცევადი“, რომელიც მეტწილად გამოიყენებოდა საერთო ბაზრის საბოლოოდ ჩამოყალიბების პროცესის დასახასიათებლად. კვალიფიცირებული უმრავლესობით ხმის მიცემა იმთავითვე იქნა გამოყენებული საბჭოს მიერ, მიუხედავად იმისა, რომ ერთიანი ევროპული აქტი ჯერ რატიფიცირებული არ იყო ყველა წევრი სახელმწიფოს მიერ. ასევე სწრაფად დაიწყო ერთიანი ბაზრის მისაღებად აუცილებელი რეფორმების გატარება. ერთიანი ბაზრის ეკონომიკური წარმატების იდეა ეფუძნებოდა ე.წ. ცეჩინის (Cecchini Report) მოხსენებას. ცეჩინიმ, რომელიც ასევე ყოფილი კომისარი იყო, ექსპერტების ჯგუფთან ერთად დაწერა მოხსენება, სადაც აჩვენა ზარალი, რომელსაც ევროპა ნახულობდა ფრაგმენტირებული ბაზრის გამო. ევროპული აქტის მიღების შემდეგ დელორის კომისიამ ყველა ზომა მიიღო იმისათვის, რომ საერთო ბაზარი რაც შეიძლება მალე ჩამოყალიბებულიყო. ამ პერიოდში განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა გათანაბრების პოლიტიკას, რომელიც მიმართული იყო ევროპის შედარებით ჩამორჩენილი ქვეყნების და რეგიონების განვითარებისაკენ. ამ მიზნით სპეციალური გათანაბრების ფონდის შეიქმნა, საიდანაც ფინანსდებოდა ადგილობრივი განვითარების ხელშემწყობი პროექტები. შესაბამისად, დელორმა წარადგინა პაკეტი, რომელიც ითვალისწინებდა სტრუქტურული და გათანაბრების ფონდის დაფინანსების გაზრდას, საბიუჯეტო წესრიგის დამყარებას და საერთო აგრარული პოლიტიკის გარდაქმნას. აღსანიშნავია, რომ ემ პაკეტის მიღების პროცესი თითქმის ორი წელი გაჭიანურდა, რაც მეტწილად დაკავშირებული იყო მარგარეტ ტეთჩერის პოზიციასთან, რადგან ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრს არ სურდა დათმობაზე წასულიყო და მეტი ფული გადაეხადა ევროპის ბიუჯეტში. მიუხედავად ასეთი პოზიციისა, ტეთჩერი წავიდა

⁹ Desmond Dinan (2005), „Ever Closer Union: An Introduction to European Integration”, Third Edition, ch. 1-6.

დათმობებზე, რადგან დელორის პაკეტის მიღების გაჭიანურება, თავის მხრივ, საერთო ბაზრის საბოლოო ჩამოყალიბებასაც აჭიანურებდა, რაც დიდი ბრიტანეთის ინტერესებში არ შედიოდა.

ეკონომიკური და პოლიტიკური განვითარების შემდეგი ეტაპი 1989 წელს დადგა, როდესაც მადრიდის სამიტზე დელორის კომისიამ შესთავაზა წევრ სახელმწიფოებს ევროპული სავალუტო კავშირის პირველი ეტაპის დაწყება, რაც გულისხმობდა ვალუტის კურსის მექანიზმისადმი მიერთებას. მიუხედავად იმისა, რომ დიდი ბრიტანეთი შეუერთდა ამ სისტემას, ორ წელიწადში ფუნტი-სტერლინგი გამოეყო ევროპულ სავალუტო კავშირს, თუმცა ამას ხელი არ შეუშლია სხვა სახელმწიფოებისათვის მიეღოთ გადაწყვეტილება 2000 წლისათვის გადასულიყვნენ ერთიან სავალუტო სისტემაზე.

1991 წელი და მასტრიხტის ხელშეკრულება ევროკავშირის განვითარების ახალი ეტაპი გახდა. მასტრიხტის ხელშეკრულების შედეგად არა მარტო ჩამოყალიბდა ევროკავშირი, არამედ რომის ფუძემდებლური ხელშეკრულების საფუძვლიანი რევიზიაც მოხდა. საბოლოოდ მასტრიხტის ხელშეკრულებამ დაადგინა, რომ ევროკავშირი უნდა ეფუძნებოდეს სამ საყრდენს, საიდანაც მხოლოდ პირველი საყრდენი (ევროპის ეკონომიკური გაერთიანებები) იქნებოდა საზოგადოებრივი (ანუ რეგულირდება სუპრანაციონალ დონეზე) და დარეგულირდებოდა ევროპულ დონეზე. რაც შეეხება მეორე (მართლმსაჯულება და საშინაო საქმეები) და მესამე (საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკა) საყრდენებს, გადაწყდა, რომ მათი ადმინისტრირება ეროვნულ დონეებზე მომხდარიყო, კომისიის და ევროკავშირის სხვა ინსტიტუტების ჩარევის გარეშე. მასტრიხტის ხელშეკრულების შედეგად გაიზარდა ევროპარლამენტის ძალაუფლება, შეიქმნა ევროპის ცენტრალური ბანკი და დაიწყო სერიოზული მზადება ერთიანი ვალუტის შემოსაღებად. მასტრიხტის ხელშეკრულებაში ასევე იყო საუბრები ერთიანი სოციალური პოლიტიკის შექმნის შესახებ, თუმცა ეს თავი საბოლოოდ ამოღებულ იქნა, რადგან სოციალური პოლიტიკა, ისევე როგორც საგარეო პოლიტიკა და დაბეგვრის პოლიტიკა წევრმა სახელმწიფოებმა ქვეყნის შინაგან საქმეებად მიიჩნიეს. აღსანიშნავია, რომ მასტრიხტის ხელშეკრულება

რამდენიმეჯერ გადაურჩა ჩავარდნას რატიფიკაციის პროცესის დროს. დანიის რეფერენდუმის შედეგად მასტრიხტის ხელშეკრულება ჩავარდა კიდევ და მხოლოდ განმეორებითმა რეფერენდუმმა გადაწყვიტა დადებითად ხელშეკრულებაზე დანიის მიერთების საკითხი. რაც შეეხება საფრანგეთს, სხვაობა მომხრეებს და მოწინააღმდეგეებს შორის სულ რაღაც 0.5 პროცენტი იყო.¹⁰

1995 წელს ევროკავშირში მორიგი გაფართოება მოხდა. ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის არეალის სამი ქვეყანა - შვედეთი, ავსტრია და ფინეთი ევროკავშირის მეცამეტე, მეთოთხმეტე და მეთხუთმეტე წევრები გახდნენ. ეს გაფართოება, ალბათ, ყველაზე უმტკივნეულო იყო ევროკავშირისათვის, რადგან მისი ახალი წევრები მაღალგანვითარებული ქვეყნები იყვნენ, რომლებსაც შესწევდათ ძალა უფრო მეტი თანხები გაეღოთ ევროპული ბიუჯეტისათვის, ვიდრე მიეღოთ. მნიშვნელოვანი დებატები ამ გაფართოების შედეგად მხოლოდ მინისტრთა საბჭოში კენჭისყრის პროცედურებთან დაკავშირებით წარმოიშვა. საქმე ის იყო, რომ კვალიფიცირებული უმრავლესობით კენჭისყრის დროს ხმების საერთო რაოდენობა გაფართოების შედეგად 76 დან 90-მდე გაიზარდა. შესაბამისად საუბრები იყო დამბლოკველი უმცირესობის რაოდენობის გაზრდაზეც. ბრიტანეთი და ესპანეთი მოითხოვდნენ, რომ დამბლოკველი უმცირესობა დარჩენილიყო 23 ხმაზე. საბოლოოდ კომპრომისი მიღწეული იქნა საბერძნეთის ქალაქ იოანინაში, სადაც შეთანხმდნენ, რომ „თუ საბჭოს წევრები, რომელთაც 23-25 ხმა აქვთ გამოთქვამენ სურვილს, რომ არ შეუერთდნენ გადაწყვეტილებას და მის წინააღმდეგ მისცენ ხმა, საბჭომ უნდა აიღოს ვალდებულება და მიაღწიოს ისეთ კომპრომისს, რომელიც საბჭოში გავა მინიმუმ 65 ხმის მქონე კვალიფიცირებული უმრავლესობის გადაწყვეტილებით.“ ამ დისპუტებმა ხაზი გაუსვა ინსტიტუციური მოწყობის მნიშვნელობას ევროკავშირის სახელმწიფოებისათვის.

1995 წლის გაფართოება სხვადასხვაგვარად აისახა ახალ წევრ ქვეყნებზე. შვედეთის მოსახლეობას მალე გაუცრუვდა იმედი ევროკავშირით და შვედეთის მთავრობამ მალევე მიიღო გადაწყვეტილება არ მიეღო მონაწილეობა ეკონომიკური და

¹⁰ Desmond Dinan (2005), „Ever Closer Union: An Introduction to European Integration”, Third Edition, ch. 1-6.

სავალუტო კავშირის III ეტაპში. რაც შეეხება ნორვეგიას, რომელიც თავიდან განიხილებოდა წევრობის კანდიდატად, მან მეორედ თქვა უარი კავშირში გაწევრიანებაზე, მას შემდეგ რაც 1994 წელს მოსახლეობის 53-მა პროცენტმა უარი განაცხადა ევროკავშირში შესვლაზე. ფინეთი და ავსტრია კი, თავის მხრივ, ძალზედ კმაყოფილნი დარჩნენ გაფართოებით, რადგან, პირველ რიგში, განამტკიცეს საკუთარი უსაფრთხოების გარანტიები და მეორე რიგში, უზრუნველყვეს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების მაღალი ტემპი. აქვე აღსანიშნავია, რომ ნორვეგია, კავშირში გაწევრიანებაზე უარის თქმის მიუხედავად, მაინც რჩება ყველაზე განვითარებულ ქვეყნად ევროპის კონტინენტზე.

ინტეგრაციის პროცესი 90-იან წლებში არ შეჩერებულა. უფრო მეტიც, მასტრიხტის ხელშეკრულებაში ჩადებული იყო ახალი სამთავრობათაშორისო კონფერენციის მოწვევა 1996-1997 წლებში. შესაბამისად შეიძლება ვთქვათ, რომ 1997 წლის ამსტერდამის ხელშეკრულება მასტრიხტში მოუთავებელი საქმეების დასრულება იყო. ამ დროისათვის აღსანიშნავია ისიც, რომ ევროკავშირში გაწევრიანებაზე უკვე სურვილი ჰქონდათ გამოთქმული 10 აღმოსავლეთ ევროპულ ქვეყანას, თურქეთს, მალტას და კვიპროსს. ევროკავშირის ლიდერებმა იმთავითვე აღიარეს, რომ ევროკავშირის მომდევნო გაფართოება აუცილებლად მოხდებოდა, თუმცა არ დაუკონკრეტებიად როდის და რა პირობებში. სამთავრობათაშორისო კონფერენცია ძირითადად მიზნად ისახავდა ისეთი ინსტიტუციონალური სისტემის შექმნას, რომელიც უპრობლემოდ უზრუნველყოფდა ევროკავშირის მომავალ გაფართოებას და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების ევროპულ ინსტიტუტებში ინტეგრაციას. მიუხედავად ამისა ძირითადი თემები, რომელთა გარშემოც დებატები გაიმართა ამსტერდამის ხელშეკრულების მიღების პროცესში ეხებოდა „ფლექსიბელურობის“ ინსტიტუციონალიზაციას და „თავისუფლების, უსაფრთხოების და მართლმსაჯულების“ არეალის შექმნას. ფლექსიბელურობა გულისხმობდა ევროკავშირის ინსტიტუტების და მიმდინარე პროცესების დინამიურობის გაზრდას და მოქნილობის გაუმჯობესებას. ეს დებატები დაკავშირებული იყო ჯონ მეიჯორის საკმაოდ ჯიუტ პოლიტიკასთან, განსაკუთრებით როდესაც საქმე ეხებოდა ბრიტანეთის

ინტერესებს, ასევე ეკონომიკური და სავალუტო კავშირის შემდგომ განვითარებას და ევროზონის საბოლოოდ შექმნას. ისე ჩანდა, რომ ევროკავშირის წევრი ქვეყნები აღარ აპირებდნენ უფრო მჭიდრო პოლიტიკურ ინტეგრაციას. ამ მხრივ, განსაკუთრებული მნიშვნელობის იყო გერმანიის კონსერვატორული მთავრობის წევრების მიერ გამოცემული დოკუმენტი ევროპის საზოგადოებრივი პოლიტიკის შესახებ. ეს დოკუმენტი, რომელიც ცნობილია ლამერს/შაუბლეს დოკუმენტის სახელით, პირდაპირ მოუწოდებდა ინტეგრაციონისტ ქვეყნებს, რომ უფრო გაძლიერებულიყვნენ. ინტეგრაციონისტ ქვეყნებში იგულისხმებოდა დამაარსებელი ექვსი ქვეყანა, იტალიის გარდა. ასევე გაკრიტიკებული იყო ბრიტანეთი, ხოლო ბრიტანეთის ზუსტი პოზიციის გასარკვევად დოკუმენტი მოუწოდებდა ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს, რომ უფრო გაეღრმავებინათ ინტეგრაცია. ბრიტანეთი თავის მხრივ მომხრე იყო „გადახტომის“ პოლიტიკისა, ანუ ზოგიერთ საკითხებზე და პოლიტიკის ზოგიერთ მიმართულებებზე გადახტომისა, რაც ნიშნავდა, რომ სხვა ქვეყნებს შეეძლოთ მოეხდინათ ინტეგრაცია, მაგრამ ბრიტანეთი იტოვებდა უფლებას არ შეერთებოდათ მას. ამგვარი პრაქტიკა, როგორც მაშინ ბევრი მიიჩნევდა, ძირს უთხრიდა ევროპის ინტეგრაციის იდეას. მიუხედავად ამისა, ფლექსიბელურობის იდეა მაინც გავიდა და ჩართული იქნა ამსტერდამის ხელშეკრულებაში.¹¹

მეორე მნიშვნელოვანი საკითხი, რომელიც ამ ხელშეკრულებაში იქნა წამოწეული იყო თავისუფლების, უსაფრთხოების და მართლმსაჯულების საკითხებში თანამშრომლობის გაღრმავება. გარეთა საზღვრების კონტროლი, სავიზო რეჟიმები, თავშესაფრის მიცემის და იმიგრაციის პოლიტიკა და თანამშრომლობა საშინაო და იუსტიციის საკითხებში სწორედ ის საკითხებია, რომლებიც ძალზედ ახლოს დგანან ეროვნულ სუვერენიტეტთან. შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ დადგინდა ამ სფეროებში ინტეგრაცია, შემოღებული იქნა ხუთწლიანი გარდამავალი პერიოდი, რომელიც მიუთითებდა, რომ სამ საკითხთან დაკავშირებით კვალიფიცირებული უმრავლესობით ხმის მიცემა არ უნდა მომხდარიყო მომდევნო ხუთი წლის მანძილზე.

¹¹ Desmond Dinan (2005), „Ever Closer Union: An Introduction to European Integration”, Third Edition, ch. 1-6.

გარდა ამისა აღსანიშნავია, რომ ამსტერდამის ხელშეკრულება ეხება საზოგადოებრივი ჯანდაცვის საკითხებს და მომხმარებელთა უფლებების უზრუნველყოფის საკითხებს. ამასთან ამსტერდამის ხელშეკრულებაში ჩაიდო პირველი მექანიზმები, რომლებიც მიმართული იყო ევროპაში უმუშევრობის დონის შემცირებისაკენ.

დღესდღეისობით ევროკავშირში 28 ქვეყანა ერთიანდება და იმკის ზემოაღნიშნული პროცესების შედეგებს, რომლებზეც უფრო ვრცლად საუბარია მომდევნო თავებში.

თავი 2. ევროკავშირის ეკონომიკა

2.1. ევროკავშირის ეკონომიკის დახასიათება

ევროკავშირის ქვეყნები ასწლეულების განმავლობაში არ გამოირჩეოდნენ კარგი სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობებით; ამიტომ დიდი ძალისხმევა დასჭირდათ მათ, რათა მომხდარიყო დაახლოება და შექმნილიყო ინტეგრაციისათვის შესაფერისი ნიადაგი. ამის შედეგი იყო ის, რომ გაერთიანების პროცესი, რომელიც დასრულდა 2007 წელს და ეწოდება ევროკავშირი, შედგება 27 წევრი ქვეყნისაგან; 2013 წელს შეუერთდა კიდევ ერთი ახალი ქვეყანა - ხორვატია. ევროკავშირის მთლიანი შიდა პროდუქტის ძირითადი შემქმნელები არიან: გერმანია, საფრანგეთი, დიდი ბრიტანეთი, იტალია და ესპანეთი. ამ ქვეყნების წილი ევროკავშირის მშპ-ში შეადგენს 73%-ს.

ცხრილი№1: ევროკავშირის ძირითადი მაკროეკონომიკური მაჩვენებლები, 2007-2014 წლები.¹²

მაჩვენებლები	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
მოსახლეობა (მლნ. ადამ.)	498,4 08,54 7	500,41 8,320	502,18 6,144	503,23 4,845	504,49 4,374	504,05 6,505	505,11 4,995	506,82 4,509
მშპ (ტრილ.ევრო.)	12,9	12,98	12,24	12,78	13,17	13,42	13,52	13,92
მშპ-ს ზრდის ტემპი (%)	3,1	0,5	-4,4	2,1	1,7	-0,5	0,1	1,3
ექსპორტის წილი მშპ-ში (%)	38,1	39,1	34,9	38,5	41,4	42,6	42,9	43,0
იმპორტის წილი მშპ-ში (%)	37,6	38,9	33,8	37,6	40,3	40,7	40,3	40,2
უმუშევრობა (%)	7,2	7,0	9,0	9,6	9,7	10,5	10,9	10,2
ინფლაცია(%)	2,4	3,7	1,0	2,1	3,1	2,6	1,5	0,6

¹² შედგენილია <http://ec.europa.eu/eurostat>-ის მიხედვით.

როგორც მონაცემებიდან ჩანს, ევროკავშირი მსოფლიოს ერთ-ერთი ყველაზე განვითარებული ნაწილია. ევროკავშირის მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის ტემპის კლება 2007 წლიდან მოყოლებული, დაკავშირებულია ამ წლების კრიზისთან და როგორც ჩანს ამან პირდაპირი გავლენა ჰპოვა სახელმწიფო ვალთან მიმართებით, რომელიც ამ პერიოდში საგრძნობლად გაიზარდა. ერთ სულ მოსახლეზე მთლიანი შიდა პროდუქტის მიხედვით, ევროკავშირში მაცხოვრებელი ადამიანი ერთ-ერთი ყველაზე კარგად მაცხოვრებელია მსოფლიოს სხვა ხალხებთან მიმართებით.

2.2. ევროკავშირის ეკონომიკის სტრუქტურა და საერთო აგრარული პოლიტიკა

დასავლეთევროპული ქვეყნები ევროკავშირში 15 წარმომადგენლით შედიან. თითოეულ მათგანს აქვს კარგად განვითარებული ეკონომიკა, რომელიც დამყარებულია მრეწველობაზე, სოფლის მეურნეობასა და მომსახურების სფეროზე. მრეწველობა ყველა ამ ქვეყანაში დაახლოებით ერთ დონეზეა; იგი წარმოდგენელია თითქმის ყველა სახეობით, დაწყებული ატომური ტექნიკითა და საჰაერო ხომალდებით (ეარბასი) , დამთავრებული საავტომობილო წარმოებითა და ლაზერული ტექნიკის წარმოებით. დასაქმებულთა პროცენტული წილი, მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა, არ მოდის ამ სფეროებზე დიდი, დაახლოებით 25%; როდესაც მომსახურების სფეროზე მოდის სამუშაო ძალის 70-75%. სასოფლო სამეურნეო დარგში აღმოსავლეთ ევროპის მოსახლეობის 6% არის ჩართული, ხოლო დასავლეთ ევროპის მოსახლეობის - 1%.

საერთო აგრარული პოლიტიკა იყო თავდაპირველ ოთხ საერთო პოლიტიკას შორის, რომლებიც 50-იანი წლებიდან საფუძვლად უდევს ევროგაერთიანებების განვითარებას. ეს ოთხი პოლიტიკაა - საქონლის, ადამიანების, მომსახურების და კაპიტალის თავისუფალი გადაადგილება. გარდა ამისა, ტრანსპორტი და საერთო აგრარული პოლიტიკა ასევე იყო ჩართული რომის ხელშეკრულებაში მოხსენებულ პოლიტიკურ მიმართულებებს შორის.

ორმოცდაათიანი წლებში საფრანგეთს ჰქონდა დიდი აგრარული სექტორი, რომელიც მუდმივ სუბსიდირებას მოითხოვდა. შესაბამისად, საფრანგეთის ინტერესში

იყო დაცული ბაზრის არსებობა. გერმანიასაც ჰქონდა დაცული ბაზარი, რომელიც აგრარული სექტორის სუბსიდირებას ახდენდა, ამიტომ ეს ორი ქვეყანა უპრობლემოდ თანხმდებოდა იმაზე, რომ თავისუფალი ბაზრის პრინციპების შემოტანა აგრარულ ბაზარში მოითქვანდა სავალალო სოციალურ და ეკონომიკურ შედეგებს.

პრობლემა იმაში მდგომარეობდა, რომ თუ აგრარულ სექტორში იარსებებდა თავისუფალი ბაზარი, რეალურად გამოვიდოდა კონკურსი რომელი მთავრობა უფრო მეტს გადაიხდიდა თავისი აგრარული სექტორისთვის, რაც არც ერთ სახელმწიფოს არ აძლევდა ხელს. მეორეს მხრივ, აუცილებელი იყო აგრარულ პროდუქციაზე ფასების ეკვალიზაცია, რომ მომხდარიყო სამრეწველო პროდუქტებში ჭეშმარიტი კონკურენციის პირობების შექმნა. ლოგიკა შემდეგი იყო: მაღალი ფასები განაპირობებდა მაღალ ხელფასებს, რაც თავის მხრივ განაპირობებდა სამრეწველო წარმოების ხარჯების ზრდას.

ანალოგიური ლოგიკით მოხდებოდა ენერჯის ღირებულების და გადასახადების სისტემის გამოთანაბრება. გერმანიას ეს აწყობდა, რადგან გადასახადები და ენერჯის წარმოების ღირებულება გერმანიაში დაბალი იყო, ფასები კი მაღალი, რადგან ფერმერებს დიდი პოლიტიკური გავლენა გააჩნდათ. ასე რომ ამ საკითხზე კონსენსუსი გერმანიას და საფრანგეთს შორის მიღწეულ იქნა.

საფრანგეთს სურდა ინდუსტრიული ზრდის შენარჩუნება, ისე რომ არ დაეკარგა აგრარულ სექტორში დასაქმებული ელექტორატი. აქედან კონსენსუსი - ფრანგებმა მიიღეს სუბსიდია, რომ შეენარჩუნებინათ სოფლის მოსახლეობა, ხოლო გერმანიამ მიიღო საკვების ფასების გათანაბრება მთელ ბაზარზე.

გერმანია უკმაყოფილო იყო ექსპორტის სუბსიდირებაზე, რადგან არ სურდა დაეკარგა თავისი ექსპორტ პოზიციები არგენტინასთან. ანუ, თუ არ შემოიტანდა არგენტინულ ხორცს და სხვა საკვებ პროდუქტებს, ეს ცუდად იმოქმედებდა მის ექსპორტზეც არგენტინასთან. შესაბამისად არ სურდა ევროპული ნაწარმის შემოსვლა. აქ როლი ითამაშა ნიდერლანდების და საფრანგეთის ერთობამ. გერმანიამ დათმო, რადგან არ სურდა გაეზრახებინა პატარა ქვეყნები და აღედგინა ტრადიციული შუილი ევროპის სხვა სახელმწიფოებთან.

საერთო აგრარული პოლიტიკის თავდაპირველი იდეა იყო ფასების შენარჩუნება ბაზარში ჩარევით, ისე რომ უზრუნველყოფილი ყოფილიყო ყველა ფერმერის და აგრარულ სექტორში დასაქმებული პირის ინტერესები.

პირველ წლებში ყოველ წელს მინისტრების შეხვედრაზე თანხმდებოდა ფასები, ანუ მინიმალური ფასი, რა ფასადაც უნდა გაყიდულიყო ესა თუ ის პროდუქცია. კომისიის ჩარევის შედეგად ხდებოდა ფასების რეგულირება, რაც იმას ნიშნავდა, რომ კომისიას შეეძლო ან შეესყიდა ან გაეყიდა პროდუქცია, იმისათვის, რომ დაერეგულირებინა ფასები. თუ ფასები ძალიან ვარდებოდა კომისია გაყიდდა შესყიდულ პროდუქტს და ფასი დარეგულირდებოდა. ამგვარი პოლიტიკა დასაწყისში წარმოადგენდა უდიდეს სტიმულს.

ევროგაერთიანებებში ამგვარი პოლიტიკის შედეგად გაჩნდა საკვების მთები და ღვინის ტბები (Food Mountains and Wine Lakes), რომლებიც წარმოიშვა იმის შედეგად, რომ კომისია მუდმივად ყიდულობდა სასოფლო პროდუქციას, რათა ფასი აეწია და მწარმოებლებისათვის ზარალი შეემცირებინა. საბოლოოდ, იმის გამო, რომ ნაჭარბი პროდუქცია ძალიან დიდი იყო და კომისიამ აღარ იცოდა როგორ გაერთვა თავი ამდენი პროდუქტის შენახვისთვის, მოძებნა გამოსავალი და დაიწყო ექსპორტის სუბსიდირება. ექსპორტის სუბსიდირება ნიშნავდა, რომ ევროკომისია უხდიდა სხვაობას მსოფლიო ბაზარზე არსებულ ფასს და ევროკავშირში არსებულ ფასს შორის მწარმოებლებს, რითაც საშუალებას აძლევდა მათ, გაეტანათ პროდუქტები მსოფლიო ბაზარზე შედარებით დაბალ, დემპინგურ ფასებში. ასეთი პოლიტიკა იწვევდა მსხვილი ექსპორტიორი ქვეყნების, განსაკუთრებით კი, ამერიკის შეერთებული შტატების გაღიზიანებას.¹³

აგრარული საკითხების კომისრის სიკო მენსჰოლტის შეხედულება ამ პრობლემასთან დაკავშირებით საფუძვლად დაედო სოფლის მეურნეობის რეფორმებს, რომლებიც დაიწყო 70-იან წლებში, მაგრამ ბოლომდე დღეისთვისაც არ განხორციელებულა. მანსჰოლტის აზრით, აუცილებელი იყო ნელ-ნელა გადასვლა ფასების მხარდაჭერის სისტემიდან ფერმერების ინდუსტრიალიზაციისა და მათი

¹³ Helen Wallace and William Wallace (2004), „The Common Agriculture Policy”, Ch. 7, Policy- Making in the European Union, Fourth Edition, Oxford University Press.

ეფექტურობის გაზრდისკენ. ამის შედეგად მოხდებოდა ბაზრის სტაბილურობის შენარჩუნება და კომისიისთვის ძალიან მძიმე ფინანსური ტვირთის მოცილება.

1967 წლის ოქტომბერში საბჭომ სთხოვა კომისიას რომ შეესწავლა და გამოსავალი ეპოვნა აგრარული პოლიტიკის დაფინანსების შედეგად არსებული მძიმე ფინანსური სიტუაციიდან. ფასების მხარდაჭერის სისტემა მთავრობებს ძალიან ძვირი უჯდებოდათ, შესაბამისად პოლიტიკური ნება რეფორმასთან დაკავშირებით პრაქტიკულად მომწიფებული იყო. 1967 წელს გერმანიის მთლიანი შიდა პროდუქტი დაეცა 2 პროცენტით. 1968 წელს საფრანგეთში შემოვიდა ვიდალის გეგმა, რომელიც ასევე ითვალისწინებდა სოფლის მეურნეობის გარდაქმნას.

1968 წელს შეიქმნა მანსჰოლტის გეგმა, ანუ ე.წ. „სოფლის მეურნეობა 1980“, რომელიც ხელს უწყობდა მცირე ფერმერებს, რომ დაეტოვებინათ მიწები და ახდენდა დიდი გაერთიანებების სუბსიდირებას. მანსჰოლტის გეგმა ასევე ითვალისწინებდა გრანტებს. პენსიებს და სხვა სახის ფინანსურ დახმარებას მათთვის, ვინც 55 წელზე მეტი ასაკის იყო. გეგმის მიხედვით ასევე უნდა მომხდარიყო ახალგაზრდების მხარდაჭერა სხვა სამსახურის მოსაძებნად. ამასთან, ისე უნდა შემცირებულიყო ფასი, რომ არაეფექტური ფერმერები იძულებულნი გამხარიყვნენ დაეტოვებინათ ფერმები. ევროპის ფერმერთა გაერთიანებამ, მსოფლიოს ერთ-ერთმა ყველაზე გავლენიანმა ორგანიზაციამ-COPA-მ მიიჩნია, რომ ეს უკანასკნელი გადაწყვეტილება ფსიქოლოგიური შეცდომა იყო, რადგან გერმანელი და ფრანგი ფერმერები ერთმანეთს გადაამტერა. ბუნებრივია, რომ გერმანელი ან ფრანგი ფერმერი, რომლებიც სამუშაოს კარგავდნენ, მთავარ დამნაშავედ ამაში სხვა სახელმწიფოს ფერმერებს ხედავდნენ.

იმ დროს ძალიან აქტუალური და პოპულარული გახდა ლოზუნგი „გადაარჩინე ოჯახის ფერმა“ (Save the Family Farm). ეს იყო ლოზუნგი, რომელიც ნიშნავდა, რომ ფერმერები ითხოვდნენ დამატებითი შემოსავლის შენარჩუნებას.¹⁴

საფრანგეთის პრეზიდენტ შარლ დე გოლს მოსწონდა მანსჰოლტის გეგმა, მაგრამ მოითხოვდა, რომ მისი შესრულება ყოფილიყო მთავრობის და არა კომისიის ხელში.

¹⁴ Helen Wallace and William Wallace (2004), „The Common Agriculture Policy”, Ch. 7, Policy- Making in the European Union, Fourth Edition, Oxford University Press.

ამით დე გოლს სურდა უზრუნველყო საფრანგეთის კონტროლი გეგმის განხორციელებაზე, რაც შეუძლებელი იქნებოდა თუ გეგმის განხორციელებას კომისია შეუდგებოდა. ეს იყო ნათელი გამოვლინება დე გოლის რეალისტური, სუვერენიტეტის შენარჩუნებაზე ორიენტირებული პოლიტიკისა, რომელიც მიმართული იყო საფრანგეთის გაძლიერებისკენ.

მანსჰოლტის გეგმას ასევე მოჰყვა წინააღმდეგობა გერმანიის მხრიდან: გერმანიაში 1969 წელს არჩევნები იყო დაგეგმილი, რაც გამორიცხავდა მთავრობის მხრიდან სოფლის მეურნეობის რეფორმის გატარებას, რადგან ეს აუცილებლად გამოიწვევდა სამუშაო ადგილების დაკარგვას, რაც მთავრობას არ სურდა არჩევნების წინა პერიოდში. შარლ დე გოლს ეს პრობლემა აღარ ჰქონდა, რადგან საფრანგეთში არჩევნები უკვე ჩატარებული იყო და პოზიციის შეცვლა სოფლის მეურნეობის რეფორმასთან დაკავშირებით მტკიცებულად არ იმოქმედებდა პოლიტიკურ სიტუაციაზე. გერმანიის მთავრობა, მიუხედავად იმისა, რომ არ სურდა აგრარული რეფორმის სასწრაფოდ განხორციელება, მაინც მოსურნე იყო როგორღაც მოეგვარებინა „ღვინის მდინარეების და კარაქის მთების“ პრობლემა, რადგან 60-იანი წლებისთვის ევროგაერთიანების ბიუჯეტში ყველაზე მეტ თანხებს გერმანია იხდიდა, ამ ფულის უდიდესი ნაწილი კი აგრარული ბაზრის რეგულირებისთვის იხარჯებოდა. ამიტომ გერმანიამ წამოაყენა ალტერნატიული ვარიანტი, სადაც გათვალისწინებული იყო შესყიდვის ინტერვენციის დროს კვოტების დაწესება, რათა არ მომხდარიყო დიდი რაოდენობით პროდუქციის შესყიდვა და გაერთიანების ფინანსური სახსრების ფლანგვა.

სიკო მანსჰოლტს იმედი ჰქონდა, რომ აგრარული პოლიტიკის რეფორმირების საკითხში ბრიტანელებს მიიმხრობდა და გაფართოების ერთ-ერთ პირობად ბრიტანეთი საერთო აგრარული პოლიტიკის გარდაქმნას დაასახელებდა, მაგრამ დიდ ბრიტანეთს ისე ძალიან სურდა ევროგაერთიანებებში შესვლა, რომ ეს არ გააკეთა. 1971 წლის სოფლის მეურნეობის მინისტრთა საბჭოს, რომელზეც მანსჰოლტმა თავისი გეგმა წამოაყენა, მოჰყვა დიდი არეულობები და 80.000-იანი დემონსტრაცია, რომელზეც ფერმერები მათი უფლებების დაცვას ითხოვდნენ. მანსჰოლტის თავხედობამ და

გადაწყვეტილებამ მაინც გაეტანა განსახილველად საკითხი, რომელიც აშკარად არ სარგებლობდა პოპულარობით ევროპულ სახელმწიფოებს შორის ძალიან ცუდად იმოქმედა მანსჰოლტის მომავალ კარიერაზე. ამ საკითხმა განსაკუთრებით განარისხა საფრანგეთი, რომელმაც მტკივნეულად მიიღო კომისიის მხრიდან ეროვნული სუვერენიტეტის უარყოფის მორიგი მცდელობა. სიკო მანსჰოლტი გადადგა შემდეგ წელს, თუმცა შემდეგ იგი ამბობდა, რომ მისი იდეები აგრარული რეფორმის შესახებ იყო „წარმატებული დასაწყისი“. საფრანგეთმა მიაღწის იმას, რომ რეფორმა დაიწყო ნელა, ბევრი თანხები არ დაიხარჯა რესტრუქტურიზაციაზე და რეფორმის იმპლემენტაცია აღმოჩნდა ეროვნული მთავრობების ხელში.

70-იან წლებში მსოფლიოში აგრარულ პროდუქციაზე ფასები გაიზრდა, რამაც აზრი დაუკარგა ფასების შემცირებას ევროგაერთიანებაში. ამის მიზეზი იყო ცუდი ამინდები, ცუდი მოსავალი და მსოფლიო მოთხოვნის გაზრდა. შემდეგ დაიწყო ნავთობის კრიზისი, რამაც გამოიწვია უმუშევრობის ზრდა, შესაბამისად, მანსჰოლტის იდეამ, რომ ფერმერებს დაეტოვებინათ თავიანთი სამუშაო ადგილები და სხვა სფეროებში დასაქმებულიყვნენ აზრი დაკარგა. ამის გამო, მანსჰოლტის გეგმა 70-იან წლებში დავიწყებას მიეცა.

70-იანი წლების რეცესიამ გამოიწვია ის, რომ გერმანია ყველაზე მეტს იხდიდა ევროგაერთიანების ბიუჯეტში, თუმცა გაცილებით ნაკლები შემოსავალი გააჩნდა ევროგაერთიანების პროგრამებისა და პოლიტიკური მიმართულებებისგან, რადგან ამ პერიოდში გერმანიაში მკვეთრად შემცირდა გადასახადები. ასევე, გერმანიას დიდი დანახარჯები ჰქონდა ქვეყნის შიგნით გაზრდილი სოციალური შეღავათების გამო. 1974 წელს, როდესაც შმიდტი გახდა დასავლეთ გერმანიის კანცლერი, მან ვეტო დაადო ფერმერების ფასების შეთანხმებას, რომელსაც სოფლის მეურნეობის მინისტრმა იოზეფ ერტლმა ხელი მოაწერა. მიუხედავად იმისა, რომ საბოლოოდ შმიდტმა ვეტო გააუქმა, მისი კანცლერობის დროს დასავლეთ გერმანიას არასოდეს მიუქცევია განსაკუთრებული ყურადღება სოფლის მეურნეობის რეფორმისთვის.

ევროგაერთიანებაში შესვლისთანავე სოფლის მეურნეობის სფეროში რეფორმირების ლიდერობა ხელთ იგდო დიდმა ბრიტანეთმა. ეს დაკავშირებული იყო

იმასთან, რომ დიდი ბრიტანეთი დიდ ფულს კარგავდა საერთო აგრარული პოლიტიკის გამო, რადგან დიდი ბრიტანეთის აგრარული პროდუქციის იმპორტი ძირითადად სხვა ქვეყნებიდან იყო. ამის გამო, დიდ ბრიტანეთს სურდა აგრარული პოლიტიკის დაფინანსების სისტემის შეცვლა, რათა ბრიტანელი გადასახადების გადამხდელების მიერ ევროგაერთიანების ბიუჯეტში შეტანილი ფული არ დახარჯულიყო ისეთი ინიციატივებზე და პოლიტიკაზე, რომელსაც დიდი ბრიტანეთისთვის მოგება არ მოჰქონდა. ამ პრობლემის გადაჭრის მეორე გზა, შეიძლება მისაღებოდა ყოფილიყო სხვა ქვეყნებისთვის, მაგრამ არა ბრიტანეთისათვის. საქმე იმაშია, რომ ბრიტანეთის დანაკარგის ანაზღაურება შეიძლება კომპენსირებულიყო, თუ მოხდებოდა საერთო ბიუჯეტის გაზრდა და ამის ხარჯზე ბრიტანეთისათვის სხვა სფეროებში დაფინანსების გაზრდა. ამ მიდგომასთან დაკავშირებით პრობლემა ის იყო, რომ დიდი ბრიტანეთის ლეიბორისტულ მთავრობას ბიუჯეტის გაზრდის და ახალი პროგრამების დაწყების გაგონებაც კი არ სურდა, რადგან ეს ბრიტანეთის ტრადიციულ სუვერენიტეტს შელახავდა.

გარდა ზემოთ ნახსენებისა, იყო კიდევ ერთი პრობლემა, რის გამოც დიდი ბრიტანეთი ვერ ახერხებდა საკითხის მკვეთრად დაყენებას. საქმე იმაშია, რომ სოფლის მეურნეობის რეფორმირებისადმი გერმანიის ორჭოფული და დანიის და ირლანდიის მკვეთრად უარყოფითი პოზიციების გამო დიდი ბრიტანეთი ვერ მოახერხებდა გაერთიანებაში მხარდამჭერების მოპოვებას. სხვათა შორის, ანალოგიური არჩევანის წინაშე იდგა მარგარეტ ტეთჩერის მთავრობაც რამდენიმე წლის შემდეგ და ტეთჩერიც წინააღმდეგი იყო დიდი ბრიტანეთის დანახარჯების დაბალანსებისა ევროგაერთიანების საერთო ბიუჯეტის ზრდის ხარჯზე. განსხვავება უბრალოდ ის იყო, რომ ტეთჩერს, გარდა პოლიტიკური არგუმენტისა, ეკონომიკური არგუმენტიც გააჩნდა, რაც განპირობებული იყო ტეთჩერის ეკონომიკური დოქტრინით, რაც საბიუჯეტო დანახარჯების მკვეთრ შემცირებას ითვალისწინებდა.

1980-იანი წლების დასაწყისში საერთო აგრარული პოლიტიკის ფასი ძალზედ გაიზარდა, რამაც დღის წესრიგში კიდევ ერთხელ დააყენა რეფორმირების აუცილებლობა. სწორედ ამის შედეგად, 1980 იან წლებში ევროგაერთიანებებში საერთო

აგრარულ პოლიტიკაში განხორციელდა ორი რეფორმა. 1974-79 წლებში საერთო აგრარული პოლიტიკის ფასი (დაფინანსება გაერთიანების მხრიდან) გაიზარდა 23 პროცენტით, მაშინ როდესაც შემოსავლები იგივე პერიოდის განმავლობაში მხოლოდ 10 პროცენტით გაიზარდა. 1980-82 წლებში აგრარულ პროდუქციაზე ფასების მეტ-ნაკლები სტაბილიზაცია მოხდა, რაც გამოწვეული იყო დოლარის დიდი ღირებულებით, რამაც, თავაც მხრივ, გამოიწვია საკვებზე მსოფლიო ფასების გაზრდა, შესაბამისად შემცირდა ექსპორტის სუბსიდირების ხარჯები და ინტერვენციის შესყიდვების საჭიროება.

1983 წელს, როდესაც დოლარის კურსი კვლავ დაეცა საერთო აგრარული პოლიტიკის ფასი ისევ გაიზარდა, ამჯერად - 30 პროცენტით. ამ პერიოდისათვის გაერთიანების ბიუჯეტმა მიაღწია ლიმიტს, როდესაც მას უკვე აღარ შეეძლო დაეფინანსებინა საკუთარი ბიუჯეტიდან აგრარული პოლიტიკა და ფასების მხარდაჭერის სისტემა. შესაბამისად, ცხადი გახდა, რომ კონსენსუსი აუცილებელი იყო რეფორმების გასატარებლად.

1984 წლის რეფორმა: ევროგაერთიანების სახელმწიფოები შეთანხმდნენ 1984 წლიდან რამდენიმე რეფორმის გატარებაზე: დაწესდა კვოტები რძის პროდუქტებზე და საბიუჯეტო დისციპლინის წესები, რაც იმას ნიშნავდა, რომ ბიუჯეტი უნდა განსაზღვრულიყო წინასწარ და მხოლოდ შემდეგ უნდა განსაზღვრულიყო აგრარული სექტორის ბიუჯეტი, რომ გადახარჯვა არ მომხდარიყო. აღსანიშნავია, რომ ამ სისტემამ არ იმოქმედა. 1985-87 წლებში 18 პროცენტით გაიზარდა საერთო აგრარული პოლიტიკის დაფინანსება. ამ დროს ფასები მეტ-ნაკლებად დარეგულირებული იყო რძის პროდუქტებზე, განსხვავებით სხვა აგრარული პროდუქციისაგან. ამავე დროს გაერთიანების პრობლემებს თან დაერთო გაფართოება და მასთან დაკავშირებული პრობლემები, რაც საბოლოო ჯამში გაერთიანების 1987 წლის ბიუჯეტზე 4-5 მილიონი ეკიუს დეფიციტით აისახა.

1980-იანი წლებიდან ევროგაერთიანებებში ეკოლოგიური პრობლემები გაჩნდა. აგრარულ პროდუქტებზე ფასების ზრდამ განაპირობა სასუქების რაოდენობის ზრდა. ამან გამოიწვია მოსახლეობაში სიმპათიის შემცირება საერთო აგრარული პოლიტიკის მიმართ, რამაც, თავის მხრივ, გააიოლა რეფორმის განხორციელება.

1985 წელს ევროკომისიის ინიციატივით და ძალისხმევით გაერთიანების სახელმწიფოები შეთანხმდნენ, რომ 1992 წლისთვის საერთო ბაზარი საბოლოოდ უნდა დასრულებულიყო. ამავდროულად, გაერთიანების ახალი სახელმწიფოები - ესპანეთი, საბერძნეთი და პორტუგალია მოითხოვდნენ სტრუქტურული ფონდების გაზრდას, რადგან წინააღმდეგ შემთხვევაში ფინანსურად ზარალდებოდნენ, რადგან ევროგაერთიანების ბიუჯეტიდან შედარებით მცირე თანხებს იღებდნენ. შესაბამისად, ხმელთაშუაზღვისპირეთის ქვეყნებთან მიღწეული იქნა შეთანხმება, რომ 1992 წლისთვის გაორმაგებულიყო სტრუქტურული ფონდების მოცულობა. ამ ყველაფერს აზრი ეკარგებოდა, აგრარული პოლიტიკის რეფორმის გარეშე, რადგან აგრარული სექტორის დაფინანსების ფაზობრივი შემცირების გარეშე, ევროგაერთიანების ბიუჯეტი ვერ აუდიოდა სხვა პროგრამების დაფინანსებას, ამიტომ პოლიტიკური ნება აგრარული სექტორის გარდაქმნასთან დაკავშირებით 80-იანი წლების ბოლოსთვის საბოლოოდ ჩამოყალიბდა. ეს საკითხი მით უფრო მნიშვნელოვანი იყო, რომ ევროგაერთიანებამ სერიოზულად დაისახა მიზნად 1992 წლისთვის საერთო ბაზრის შექმნა.

1986 წლის ურუგვაის რაუნდისთვის ევროგაერთიანების სახელმწიფოებმა დაიწყეს პაკეტის შემუშავება, რომელიც ხელს შეუშლიდა გაერთიანების აგრარული პროდუქტის დემპინგს მსოფლიო ბაზარზე. ამ რეფორმება გამოიწვია ზემოთ აღნიშნული 1984 წლის რეფორმები (რძის პროდუქტებზე კვოტების დაწესება და საბიუჯეტო დისციპლინის შემოღება), თუმცა ამას დიდი გავლენა არ ჰქონია მსოფლიო ბაზარზე, რადგან წინადადება შეიმუშავა კომისიამ, ხოლო საბჭოს სხდომაზე მონაწილეობდნენ მინისტრები, რომლებიც სასოფლო-სამეურნეო ინტერესთა ჯგუფების გავლენის ქვეშ იმყოფებოდნენ. აქედან კიდევ ერთხელ ჩანს, რომ კომისიის მცდელობა გადაჭრილ იქნეს ესა თუ ის პრობლემა გაერთიანებაში, შეიძლება სრული წარუმატებლობით დასრულდეს, თუ მინისტრებზე არის კომისიის იდეებთან დაპირისპირებული ჯგუფების გავლენა.

1987 წელს მიმდინარეობდა მოლაპარაკებები საერთო აგრარული პოლიტიკის რეფორმის შესახებ ორ დონეზე - ევროპულ და საერთაშორისო ასპარეზზე. საერთაშორისო მასშტაბით 1987 წელს მიმდინარეობდა ურუგვაის რაუნდის

მოლაპარაკებები, ხოლო ევროპის მასშტაბით გააქტიურდა აგრარული პოლიტიკის შიდა რეფორმის გატარების საკითხი. ორივე ამ პროცესს განაპირობებდა სასოფლო სამეურნეო პროდუქციის წარმოების გაფართოება და, შესაბამისად, დანახარჯების საოცარი ზრდა, რაც, თავის მხრივ, იწვევდა მსოფლიო ბაზარზე აშშ-ის და ევროგაერთიანების ექსპანსიონისტური აგრარული პოლიტიკების შეჯახებას: აქ გამოჩნდება, თუ როგორ მიმდინარეობდა მოლაპარაკებები აგრარული პოლიტიკის რეფორმის გარშემო 1988 წელს და დავეყრდნობით ან პატერსონის „სამმაგი თამაშების“ და რობერტ პუტნამის “ორმაგი თამაშების” თეორიებს. ორმაგი თამაშების თეორია ხსნის მოლაპარაკებების შედეგად მიღებულ გადაწყვეტილებებს ორ დონეზე კონცენტრირებით. პირველი დონე, არის ქვეყნებს შორის მიმდინარე მოლაპარაკებები, ანუ საერთაშორისო ასპარეზე, ხოლო მეორე დონე აღნიშნავს ქვეყნის შიგნით მიმდინარე პროცესებს. ან პატერსონის შემთხვევაში პირველ დონეს წარმოადგენს ევროგაერთიანებას და აშშ-ს შორის მიმდინარე მოლაპარაკებები ურუგვაის რაუნდის ეგიდის ქვეშ, მეორე დონეა - ევროგაერთიანების შიგნით მიმდინარე მოლაპარაკებები, ხოლო მესამე დონე კი ქვეყნის შიგნით მიმდინარე პროცესს აღნიშნავს.

პირველი დონის შეთანხმებები 1988 წელს: 1986 წელს არც ევროპას და არც აშშ-ს საკუთარი პოზიციები ჯერ კიდევ არ ჰქონდათ ჩამოყალიბებული რეფორმასთან დაკავშირებით. თავდაპირველად GATT-ის (General Agreement on Trade and Tariffs) მოლაპარაკებებში აგრარული პოლიტიკა არ იყო ჩართული, თუმცა კრიზისამდე მისულმა სიტუაციამ აიძულა ევროპის ქვეყნები რომ გადაწყვეტილებისთვის გადაეხედათ და აგრარული პოლიტიკა პაკეტში ჩაერთოთ. ამერიკას სჯეროდა, რომ ევროპული სოფლის მეურნეობის სრული რეფორმა, ანუ ფასების მხარდაჭერის სისტემის გაუქმება შესაძლებელი იქნებოდა 2-3 წელიწადში. აშშ-ის მიერ შემოთავაზებული ზერო-2000 პროგრამის მიხედვით კი ყველა სუბსიდია უნდა აღმოფხვრილიყო 2000 წლისთვის. ევროპის პოზიცია ამ შემთხვევაში ცალსახა იყო - ევროპულ სახელმწიფოებს და ასევე აშშ-ს უნდა გაეყინათ სუბსიდიები იმ მომენტისათვის არსებულ დონეებზე, რაც ნიშნავდა მსოფლიო ბაზარზე სტატუს კვოს შენარჩუნებას. პოზიციების მკვეთრი განსხვავების გამო შეთანხმება ვერ მოხერხდა.

მეორე დონის შეთანხმებები 1988 წელს: 1988 წლისთვის საერთო აგრარული პოლიტიკის რეფორმა აუცილებელი გახდა, რადგან დანახარჯები კატასტროფულად გაიზარდა. 1986 წლისთვის ბიუჯეტის ხარჯვითმა ნაწილმა შეადგინა 59 მილიარდი ეკიუ. 1984 წლის ფონტენბლუს შეთანხმებამ შეამცირა აგრარული დანახარჯების ზრდა 2 პროცენტამდე, თუმცა ზრდის პარამეტრი მაინც 18 პროცენტამდე იზრდებოდა ყოველწლიურად. ეს პრობლემა თითქოს მოგვარდა საბიუჯეტო წესრიგის შემოღებით, რაც იმას ნიშნავდა, რომ ყოველი შვიდი წლით ისაზღვრებოდა ევროგაერთიანების ბიუჯეტი, ხოლო შვიდწლიანი ხარჯვითი პარამეტრის შიგნით დგინდებოდა ე.წ. ყოველწლიური ხარჯვითი გეგმა. ეს გაკეთდა იმისათვის, რომ არ აწეულიყო საერთო აგრარული პოლიტიკის დანახარჯები და მისი არაპროპორციული ზრდის გამო არ დაზარალებულიყო მთლიანად გაერთიანება. 1987 წელს ჭკვიანური ბულალტრული აღრიცხვებით მოგვარდა წინა წლის საბიუჯეტო დეფიციტის პრობლემა, თუმცა ნათელი გახდა, რომ საბიუჯეტო დეფიციტის დამალვას კარგი შედეგი არ მოყვებოდა, ამიტომ 1988 წლის ბიუჯეტის გადასარჩენად მიიღეს გადაწყვეტილება, რომლის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი კომპონენტი საერთო აგრარული პოლიტიკის რეფორმირება და ეფექტურად ამოქმედება იყო.

მესამე დონის შეთანხმებები 1988 წელს: გერმანიაში და საფრანგეთში 1988 წელს მიმდინარეობდა არჩევნები, რომელშიც ფრანსუა მიტერანსაც და ჰელმუტ კოლსაც მხარს უჭერდნენ აგრარული სექტორების ინტერესების გამომხატველი ინტერესთა ჯგუფები. ჰელმუტ კოლს ჰქონდა ნათელი მაგალითი იმისა, თუ როგორი უარყოფითი გავლენა შეიძლებოდა ჰქონოდა არჩევნებზე არაპოპულარულ რეფორმებს. 1984 წლის რძის კვოტების შემოღების შედეგად ქრისტიანდემოკრატებმა 700.000 ხმაზე მეტი დაკარგეს. 1985 წლისთვის ქრისტიან-დემოკრატებს უკვე დაბლოკილი ჰქონდათ მარცვლეულის ფასების შემცირების შესახებ გადაწყვეტილება, რაც იმას ნიშნავდა, რომ კოლს შიდა პოლიტიკური და გერმანიის აგრარული სექტორის ინტერესები უფრო მნიშვნელოვნად მიაჩნდა, ვიდრე ევროგაერთიანების ინტერესები.

1988 წლისთვის საფრანგეთშიც თითქმის ანალოგიური სიტუაცია იყო. 1988 წელს საფრანგეთში დაგეგმილი იყო საპრეზიდენტო არჩევნები და საუბარი იმაზე, რომ

ტრადიციული სოფლის მეურნეობა, რომელიც სოციალური ეფექტის მატარებელ სექტორად ითვლებოდა, უნდა შეცვლილიყო - დამღუპველი იქნებოდა ნებისმიერი პოლიტიკური ძალისთვის. შესაბამისად, საფრანგეთიც არ იყო დიდად მოწადინებული რადიკალური რეფორმა გაეტარებინა 1988 წელს.

ბრიტანეთში შედარებით განსხვავებული სიტუაცია იყო. ტეთჩერისთვის მნიშვნელოვანი იყო სტატუს-კვოს შენარჩუნება, ან, უკეთეს შემთხვევაში, ფასების სისტემის გარდაქმნა, ისე რომ მის მიერ გადახდილი ფული არ მოხმარებოდა ბრიტანელი ფერმერების კონკურენტების განვითარებას და კონკურენტუნარიანობის გაზრდას. ამასთან, სოფლის მეურნეობა არ იყო იმდენად მნიშვნელოვანი ბრიტანეთის მთავრობისთვის, რამდენადაც საბიუჯეტო კონტრიბუციების საკითხი. ბრიტანეთს სურდა სასწრაფოდ მოეგვარებინა სოფლის მეურნეობასთან და საბიუჯეტო საკითხებთან დაკავშირებული დაპირისპირება, რათა გაადსულიყო მისთვის უფრო მნიშვნელოვან საკითხზე - საერთო ბაზრის ჩამოყალიბების დასრულებაზე. საერთო ბაზრის მოკლე ვადებში დასრულება საშუალებას აძლევდა მოგება ენახათ ბრიტანელ მრეწველებს და მომსახურების მიმწოდებლებს. შესაბამისად, ბრიტანელების სარგებელი უფრო ფართო იყო ვიდრე დანარჩენი ორის.

საბოლოო შეთანხმება: გამოსავალს 1988 წელს მიღებული დილემიდან მეტწილად განაპირობებდა ფილოსოფიური კითხვა, თუ როგორი იყო პრობლემის არსი - საფინანსო/ბიუჯეტური ხასიათის, თუ სოციალური აქცენტის მქონე. ზოგიერთი ქვეყნისთვის ამ პრობლემას მხოლოდ სოციალური დატვირთვა გააჩნდა და კომპრომისის მოძებნა მათთვის ძნელი იყო, ხოლო სხვა ქვეყნებს, მაგალითად დიდ ბრიტანეთს ამ პრობლემის მხოლოდ საბიუჯეტო ხედვა გააჩნდა. დიდმა ბრიტანეთმა შემოიტანა წინადადება შეემცირებინათ ფასები 15-25 %-ით, იმ შემთხვევაში, თუ ბაზარზე არსებული პროდუქცია გადააჭარბებდა დაშვებულ ზღვარს (MGQ - მაქსიმალურად გარანტირებული რაოდენობა); ამასთან დიდი ბრიტანეთი ითხოვდა დაწესებულიყო ე.წ. თანაპასუხისმგებლობის გადასახადი, რომელიც უნდა გადაეხადა ფერმერს, თუ ის დასაშვებზე მეტ რაოდენობა პროდუქციას აწარმოებდა. ამ გადასახადის მიზანი იყო გაეიოლებინა შენახვის და ექსპორტის სუბსიდიის ხარჯები.

მაქსიმალურად გარანტირებული რაოდენობა ბურღულეულზე დაწესდა 155 მილიონი მეტრული ტონა (ეს რაოდენობა შერჩეულ იქნა იმის გამო, რომ 1987 წელს სწორედ 155 მილიონი ტონა ბურღულეული იქნა ნაწარმოები).

საფრანგეთი და გერმანია ბოლომდე არ ეთანხმებოდნენ ამ წინადადებას. მათი აზრით, მისაღები იყო ფასის უფრო ნაკლები პროცენტით განსაზღვრა, ხოლო კვოტის განსაზღვრა 165 მილიონი მეტრული ტონით.

გადაწყვეტილების მიღების სასწრაფოობაზე მეტყველებდა ისიც, რომ ბრიტანეთი და ჰოლანდია უარს ამბობენ გაეგრძელებინათ ევროგაერთიანების ბიუჯეტის დაფინანსება, თუ არ მოგვარდებოდა საერთო აგრარულ პოლიტიკასთან დაკავშირებული პრობლემები. ამ ორი ქვეყნის ხისტი პოზიციის გამო 1988 წლის ბიუჯეტი ვერ შეთანხმდა, რის გამოც კომისიამ მინისტრთა საბჭოს წინააღმდეგ სარჩელი შეიტანა მართლმსაჯულების სასამართლოში. მინისტრთა საბჭომ საბოლოოდ მოახერხა ბიუჯეტის დამტკიცება, მანამ სანამ მართლმსაჯულების სასამართლო მის გამამტყუნებელ ვერდიქტს გამოიტანდა. საბჭოს მიერ ბიუჯეტის მიღება და აგრარული პოლიტიკის რეფორმასთან დაკავშირებით კომპრომისის მოძებნა განაპირობა 1988 წლის იანვრიდან გერმანიის გაპრეზიდენტებამ. გაპრეზიდენტების შემდეგ გერმანია წავიდა დათმობაზე, რადგან სურდა საკუთარი პრეზიდენტობის დროს მიეღწია შეთანხმებისთვის და, შესაბამისად, აემაღლებინა საკუთარი პრესტიჟი.

საბოლოოდ მიღწეულ იქნა შემდეგი შეთანხმება: დაწესდა, რომ ფასების 3%-იანი შემცირება უნდა მომხდარიყო მხოლოდ მაშინ, თუ წარმოება გადააჭარბებდა 160 მილიონ ტონას. გერმანიამ გადაწყვიტა 5 მილიარდი ეკიუთი მეტი გადაეხადა ევროგაერთიანების ბიუჯეტში რათა ეს გადაწყვეტილება ფინანსურად გაემაგრებინა. დიდმა ბრიტანეთმა მიაღწია ფასის შემცირებას და დამატებით გადასახადს, თანაც არა საკუთარი საბიუჯეტო დანახარჯების, არამედ გერმანიის ფულის ხარჯზე. რაც შეეხება ხმელთაშუაღვისპირეთის ქვეყნებს - პორტუგალიას, ესპანეთს და საბერძნეთს, მათ მიიღეს გაზრდილი დახმარება სტრუქტურული ფონდებისგან. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღება განაპირობა ე.წ. შეუთანხმებლობის დანახარჯმა, რომელიც ძალიან გაიზარდა მას შემდეგ, რაც ვერ იქნა მიღებული წლიური

ბიუჯეტი, გერმანიის პრესტიჟი დადგა სასწორზე და საბჭოს წინააღმდეგ დაიწყო საქმე ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოში.

საერთო აგრარული პოლიტიკა 1990-იან წლებში: მომდევნო რეფორმა, რომელიც ერთ-ერთ ყველაზე წარმატებულ რეფორმად ითვლება საერთო აგრარული პოლიტიკის ისტორიაში, იყო 1992 წელს განხორციელებული მაკშარის რეფორმა. ამ რეფორმამ სახელი მიიღო დელორის კომისიაში სოფლის მეურნეობის კომისრის რეი მაკშარის სახელისგან. 1992 წელს ევროგაერთიანების სახელმწიფოები შეთანხმდნენ, რომ ბურღულეულზე გარანტირებული ფასები შეემცირებინათ 25%-ით მომდევნო სამ წელიწადში და ასევე მოეხდინათ სხვა აგრარული ნაწარმის ფასების შემცირება. ამავდროულად, დაიწყო პარალელური პროგრამა, რომელიც ითვალისწინებდა სოფლის მეურნეობის განვითარებას და ხელს უწყობდა ადრე პენსიაზე გასვლას.

1992 წლის რეფორმაზე გავლენა მოახდინა შემდეგმა საგარეო ფაქტორებმა: 1. გაიზარდა ევროგაერთიანების საბიუჯეტო დანახარჯები; ეს გამოწვეული იყო იმით, რომ მსოფლიო ბაზარზე დაეცა დოლარის ფასი, შესაბამისად, დაეცა მსოფლიო ფასებიც, რამაც იძულებული გახადა ევროგაერთიანება გაეზარდა ექსპორტის სუბსიდირება; 2. გადამეტებული წარმოების პრობლემა გაიზარდა, რადგან გერმანიის გაერთიანების შემდეგ დასავლეთ გერმანიას დაემატა მარცვლეულის და რძის პროდუქტების მწარმოებელი აღმოსავლეთ გერმანია; 3. დემოკრატიის და კაპიტალიზმის განვითარება აღმოსავლეთ ევროპაში პრიორიტეტულად იქცა დასავლეთ ევროპის ქვეყნებისთვის, თუმცა ამ პრიორიტეტის წარმატებით შესრულებისთვის მთავარ ბარიერს წარმოადგენდა საერთო აგრარული პოლიტიკა. საქმე იმაშია, რომ აღმოსავლეთ ევროპის პოსტ-სოციალისტურ ქვეყნებს შეეძლოთ მხოლოდ აგრარული პროდუქტების ექსპორტი, რაც შეუძლებელი ხდებოდა საერთო აგრარული პოლიტიკის პირობებში; 4. 1992 წელს ურუგვაის რაუნდმა კრიტიკულ მომენტს მიაღწია. უკვე აუცილებელი იყო პაკეტში სოფლის მეურნეობის ჩართვა. თუ აქამდე ყველა სახელმწიფო მზად იყო იგნორირება მოეხდინა სოფლის მეურნეობის საკითხებისთვის, 1992 წელს

ევროგაერთიანება უკვე მზად იყო საერთოდ ჩაეგდო რეფორმების პაკეტი, თუ მასში სოფლის მეურნეობა არ იქნებოდა შეტანილი;¹⁵

მაკშარის რეფორმების შედეგად მნიშვნელოვნად შემცირდა მარცვლეულის და ხორცის ფასი და ისინი გაუთანაბრდა მსოფლიო ფასებს. ფერმერებს აუნაზღაურეს დაკანარგები, იმ პირობით, თუ ისინი დატოვებდნენ ფერმებს და სხვა სფეროში გააგრძელებდნენ საქმიანობას. შემუშავებული იქნა ნაადრევი პენსიების სისტემა, ასევე დაიწყო ეკოლოგიურად სუფთა ფერმერული პრაქტიკის ხელშეწყობის პროგრამები. ევროკომისიის მაშინდელი პრეზიდენტის ჟაკ დელორის აზრით, ეს რეფორმა იყო ყველაზე მნიშვნელოვანი მისი კარიერის მანძილზე, მიუხედავად იმისა, რომ დელორის ეპოქა კომისიის საქმიანობაში ზოგადად ერთ-ერთ ყველაზე წარმატებულ ეპოქად ითვლება.

ისევე როგორც 1988 წელს ამერიკის შეერთებულ შტატებს სურდა აგრარულ პროდუქციაზე სუბსიდიების სრული გაუქმება, რასაც კატეგორიულად ეწინააღმდეგებოდა ევროგაერთიანების სახელმწიფოები, რომლებიც, თავის მხრივ, მომხრე იყვნენ შეემცირებინათ სუბსიდიები. როგორც აშშ-ს, ისე ევროგაერთიანებას, კარგად ესმოდათ, რომ კომპრომისის გარეშე მოლაპარაკებები ჩიხში შევიდოდა, რაც საფრთხეს მიაყენებდა ურუგვაის რაუნდის წარმატებულობას.

საბოლოო გადაწყვეტილებაზე დიდი გავლენა მოახდინა, როგორც ევროპის შიგნით მიმდინარე მოვლენებმა, ისე აშშ-ში მიმდინარე პროცესებმა. 1993 წლისთვის აშშ-ში იცვლებოდა მთავრობა, რადგან ჯორჯ ბუში დამარცხდა საპრეზიდენტო არჩევნებში ბილ კლინტონთან. ბუშის ადმინისტრაციის მუშაობის დასრულებამდე ხელშეკრულების ვერ მიღწევის შემთხვევაში პროცესი კიდევ უფრო გაჭიანურებოდა, რადგან ბუშის ადმინისტრაციას გააჩნდა, ე.წ. Fast Track მოლაპარაკებების წარმოების უფლება. Fast Track არის პროცესი, როდესაც კონგრესი ანიჭებს მთავრობას საგანგებო შემთხვევაში სასწრაფო მოლაპარაკებების უფლებას და თავისთვის მხოლოდ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღება/არმიღების უფლებას იტოვებს. მოლაპარაკების

¹⁵ Helen Wallace and William Wallace (2004), „The Common Agriculture Policy”, Ch. 7, Policy- Making in the European Union, Fourth Edition, Oxford University Press.

წარუმატებლად დასრულების შემთხვევაში დიდი იყო რისკი, რომ აშშ კონგრესი არ მისცემდა ანალოგიურ უფლებას კლინტონის ადმინისტრაციას. შესაბამისად, ორივე მხარე დაინტერესებული იყო უმოკლეს ვადებში მიეღწია შეთანხმებისთვის.¹⁶

1990 წლისთვის ევროგაერთიანებაში საბიუჯეტო კრიზისი კიდევ უფრო გამწვავდა, მიუხედავად იმისა, რომ 1988 წელს მიღებული იქნა სტაბილიზაციის რეფორმები. ევროგაერთიანების დანახარჯები კვლავ იმატებდა და ზოგიერთი პროგნოზით, მომდევნო წლებში 30%-ით მოიმატებდა. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საბიუჯეტო დანახარჯების ზრდა ძირითადად განპირობებული იყო მსოფლიო ბაზარზე ფასების დაცემით და ევროგაერთიანების მიერ ექსპორტის სუბსიდირების გაზრდით.

გარდა ამისა, მოლაპარაკებებზე გავლენას ახდენდა ევროგაერთიანებაში მიმდინარე სხვადასხვა პროცესები. 1992 წელს დაგეგმილი იყო სავალუტო კავშირის შესახებ მოლაპარაკებების დაწყება და საერთო ბაზრის ჩამოყალიბების პროცესის ბოლომდე მიყვანა, რაც შეუძლებელი იქნებოდა აგრარული პოლიტიკის სრულყოფილი რეფორმირების გარეშე. ამავე დროს 1992 წელს კომისიაში იყო დაპირისპირება სხვადასხვა გენერალურ დირექტორატებს შორის. ყველა გენერალურ დირექტორატს სურდა თავად ყოფილიყო წარმატებული აგრარული და სხვა სახის რეფორმების ავტორი. შესაბამისად, დაპირისპირება და კომპრომისების ძიება ახასიათებდა არა მარტო ქვეყნებს შორის ურთიერთობებს, არამედ კომისიის დაქვემდებარებაში მყოფ სტრუქტურულ ერთეულებსაც.

1992 წლის რეფორმების მთავარი იდეა იყო ზღვრული მწარმოებლებისათვის კომპენსაციის სისტემის შემოღება და მათი თანდათანობით განდევნა ბაზრიდან. გარდა ამისა, უნდა გაზრდილიყო აგრარული სექტორის დაფინანსება, რაც მიმართული იქნებოდა ფერმებში დასაქმებული მოსახლეობის რიცხვის შემცირებისა და სხვა სექტორებში მათი დასაქმებისკენ. ეს ნიშნავდა, რომ საერთო აგრარული პოლიტიკის დაფინანსება გაიზრდებოდა, ანუ გაიზრდებოდა საბიუჯეტო დანახარჯებიც, მაგრამ ეს

¹⁶ Helen Wallace and William Wallace (2004), „The Common Agriculture Policy”, Ch. 7, Policy- Making in the European Union, Fourth Edition, Oxford University Press.

ზრდა იქნებოდა უფრო ნაკლები, ვიდრე რეფორმის განხორციელების გარეშე დანახარჯების ზრდა. ასე მაგალითად, 1997 წლისთვის, გამოთვლების თანახმად, საერთო აგრარული პოლიტიკის ფასი უფრო მეტი იქნებოდა, ვიდრე 1992 წელს, თუმცა გაცილებით ნაკლები, ვიდრე ეს რეფორმის გაუტარებლობის შემთხვევაში იმავე 1997 წელს იქნებოდა.

რეფორმის ერთ-ერთი მთავარი კომპონენტი იყო ბურღულეულზე ფასების შემცირება, რასაც ჯაჭვური რეაქცია უნდა გამოეწვია. სამი წლის მანძილზე ბურღულეულის ფასები უნდა შემცირებულიყო 29%-ით, რაც იწვევდა შინაური ცხოველების საკვების გაიაფებას, რაც, თავის მხრივ, დაწვედა ფასებს საქონლის, ღორის და ფრინველის ხორცზე, ასევე კარაქსა და პურზე.

1992 წლისთვის გერმანიის ეკონომიკა დასუსტებული იყო, რაც გამოწვეული იყო აღმოსავლეთ გერმანიასთან გაერთიანებით. ამავე დროს, აღმოსავლეთ გერმანიის მუშები ითხოვდნენ ხელფასების გაზრდას, მაშინ, როდესაც კოლი გეგმავდა მთელი გერმანიის მასშტაბით ანაზღაურების შემცირებას. კოლის სოციალური პოლიტიკის გამო გერმანიას გადაურბინა პროტესტების დიდმა ტალღამ, რასაც გენშერის გადადგომა მოყვა.

ჰელმუტ კოლისთვის უკვე მნიშვნელოვანი იყო სოფლის მეურნეობის ახალი სისტემის შემოღება, რადგან გერმანიაში უკვე არსებობდა მსხვილი ფერმები, რომელთაც შეეძლოთ კონკურენცია გაეწიათ ფრანგული და ხმელთაშუაზღვისპირა აგრარული პროდუქციისთვის. გერმანია ასევე დათანხმდა ბურღულეულზე ფასების შემცირებას, რადგან, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ევროგაერთიანების ბიუჯეტის გაზრდილი დაფინანსება პირდაპირ იმოქმედებდა გერმანიის ბიუჯეტზე. 1990-იან წლებამდე გერმანია მზად იყო დამატებითი თანხები ეხადა საერთო აგრარული პოლიტიკის დასაფინანსებლად, თუმცა მას შემდეგ, რაც აღმოსავლეთ გერმანიასთან გაერთიანდა და ქვეყნის შიგნით რესურსები დასჭირდა, იძულებული გახდა დათანხმებოდა საკ-ის რეფორმას.

საერთო აგრარული პოლიტიკის რეფორმას ასევე დათანხმდა საფრანგეთი შემდეგი მიზეზების გამო: 1. მუდმივი საბიუჯეტო დეფიციტები დიდ კრიზისებს

იწვევდა ევროგაერთიანების და საფრანგეთის მასშტაბით, რაც სოციალური უკმაყოფილებისთვის ნიადაგს ქმნიდა; 2. საფრანგეთს ერჩივნა ფასების შემცირება, ვიდრე კვოტების შემოღება, რადგან კვოტის შემოღება არაკონკურენტუნარიანს გახდიდა ბევრ ფრანგულ ფერმას.¹⁷

საფრანგეთს კარგად ესმოდა, რომ მნიშვნელოვანი იყო რაღაც გადაწყვეტილების მიღება, რადგან რეფორმის ჩავარდნის შემთხვევაში, სავარაუდოდ, მოხდებოდა აგრარულ პროდუქციაზე კვოტების დაწესება, რაც ძალიან უარყოფით გავლენას ახდენდა საფრანგეთის ფერმერების კონკურენტუნარიანობაზე.

კიდევ ერთი რეფორმა საერთო აგრარულმა პოლიტიკამ განიცადა 2000 წლიდან, როდესაც მიღებული იქნა ძალიან ამბიციური პროგრამა - „დღის წესრიგი 2000“, რაც ითვალისწინებდა გაერთიანების მომზადებას გაფართოებისადმი. გაფართოების დღის წესრიგში დადგომამ 90-იანი წლების შუაში კიდევ ერთხელ წამოწია საკ-ის რეფორმა, რადგან ნათელი გახდა, რომ ახალი, მეტწილად აგრარული ქვეყნების, ევროკავშირში შესვლა გამოიწვევდა გადაუჭრელ პრობლემებს.

1995 წელს გერმანიამ, საფრანგეთმა და ხმელთაშუაზღვის ქვეყნებმა განაცხადეს, რომ არ დაუშვებდნენ ახალი ხუთი სახელმწიფოს (ჩეხეთი, პოლონეთი, უნგრეთი, სლოვაკეთი და ბულგარეთი) აგრარული ექსპორტის ყოველწლიურ 10%-იან ზრდას და მხოლოდ 5%-ზე იყვნენ თანახმა. ამ განცხადების დაფიქსირების შემდეგ აშკარად გამოჩნდა, რომ ამ ქვეყნებს არ სურდათ თავიანთი ფერმერების გაბრაზება.

1999 წელს ევროკავშირმა მიაღწია შეთანხმებას ამერიკასთან, რომ ორივე გააგრძელებდა მარცვლეულის და მესაქონლე ფერმერების სუბსიდირებას 2003 წლამდე. ეს დახმარება უნდა ყოფილიყო იმ ფერმერებისთვის, რომლებიც არ დაარღვევდნენ წარმოების და კონკურენციის წესებს. ასევე მოქმედებას იწყებდა ნაადრევი პენსიების სისტემა, მიწის გამოსყიდვა და სხვა ღონისძიებები, რომლებიც მიმართული იყო ფერმერების რაოდენობის შემცირებისკენ.

¹⁷ Helen Wallace and William Wallace (2004), „The Common Agriculture Policy”, Ch. 7, Policy- Making in the European Union, Fourth Edition, Oxford University Press.

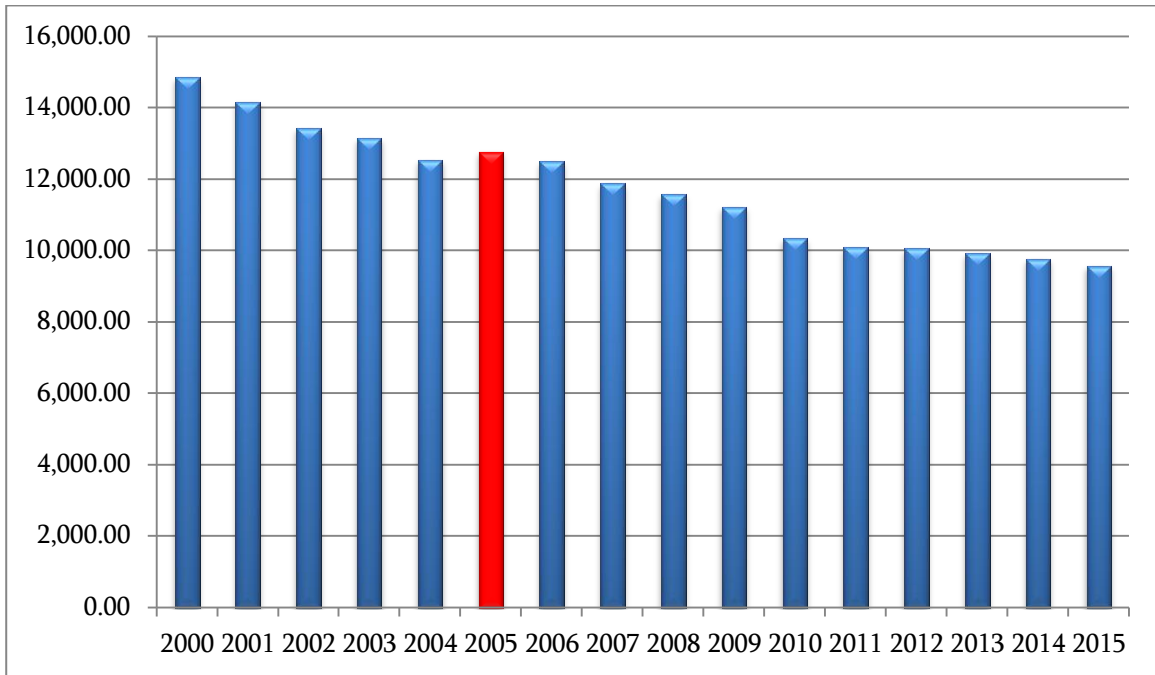
„დღის წესრიგი 2000” შემუშავებული იქნა 1999 წლის 26 მარტს ბერლინის ევროპული საბჭოს მიერ. იგი წარმოადგენს სამოქმედო გეგმას, რომლის მთავარი მიზანია გაძლიერდეს გაერთიანების სხვადასხვა პოლიტიკის მიმართულებები შეიქმნას ახალი, უფრო ეფექტური ფინანსური ინსტრუმენტი. „დღის წესრიგი 2000” ეხება ევროკავშირის პოლიტიკის თითქმის ყველა მიმართულებას, სოფლის მეურნეობის თვალსაზრისით გაგრძელებული იქნა მოქმედება იმ პრინციპების მიხედვით, რომლებიც გამოიყენეს 1988 და 1992 წლებში. ასევე, განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა ეკოლოგიურ საკითხებს. დღის წესრიგი 2000-ის მიხედვით აგრარული პოლიტიკის რეფორმა შემდეგი მთავარი საკითხების გარშემო აიგო: 1. ფასების მომდევნო შემცირება; 2. სოფლის განვითარების და პირდაპირი გადახდების სისტემის შენარჩუნება; 3. სოფლის განვითარების გარდაქმნა საერთო აგრარული პოლიტიკის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საყრდენად; 4. სტრუქტურული და შერწყმის ფონდების ეფექტურობის ზრდა; 5. გაწევრიანების წინა სტრუქტურული ინსტრუმენტის (ISPA) და გაწევრიანების წინა აგრარული ინსტრუმენტის (SAPARD) სრული ამოქმედება; 6. ახალი ფინანსური ინსტრუმენტის მიღება 2000-2006 წლებისთვის.¹⁸

აგრარული პოლიტიკის ნებისმიერი რეფორმის დროს საფრანგეთის და გერმანიის ტანდემი გადამწყვეტ როლს თამაშობდა; იმის გათვალისწინებით, რომ ევროკავშირისთვის აგრო სფერო მტკიცენული დარგია, რადგან თითქმის სრულიად ცენტრალური ბიუჯეტის სუბსიდირებაზეა დამოკიდებული, რათა ამ სფეროში დასაქმებულმა მოსახლეობამ მიიღოს სათანადო შემოსავალი, იგი მუდმივად ცდილობს შეამციროს აღნიშნულ სფეროში დასაქმებულთა რაოდენობა და გამონთავისუფლებული სამუშაო ძალა გადაისროლოს მეტად საჭირო და მომგებიან სფეროებში. ევროკავშირის პოლიტიკა, შეამციროს აგროსფეროში დასაქმებულთა რიცხვი ნათლად ჩანს ჰისტოგრამა №1 -ში; 2000 წლიდან მოყოლებული 2004 წლის დიდ გაფართოებამდე (ევროკავშირის შეუერთდა: ლიტვა, ლატვია, ესტონეთი, სლოვენია, სლოვაკეთი, პოლონეთი, მალტა, უნგრეთი, ჩეხეთი და კვიპროსი) საგრძნობი კლება

¹⁸ Helen Wallace and William Wallace (2004), „The Common Agriculture Policy”, Ch. 7, Policy- Making in the European Union, Fourth Edition, Oxford University Press.

შეინიშნება, მაგრამ ათი ქვეყნის შემოერთების შემდეგ 2005 წელს აჩვენა, რომ საერთო მაჩვენებელი გაიზარდა; 2006 წლიდან კი შეუფერხებელი კლების ტენდენციაა, რაც იმის

ჰისტოგრამა №1: ევროკავშირში აგროსფეროში დასაქმებულთა რიცხვი (ათასი კაცი)¹⁹

მანიშნებელია, რომ ევროკავშირის პოლიტიკა ამართლებს და ადამიანები მეტად რაციონალურ დასაქმების სფეროს ირჩევენ, რაც საერთო ჯამში წაადგებათ მათვე, რადგან პირველ რიგში დაეუფლებიან უფრო მოთხოვნად პროფესიას და ამავდროულად აგროსფეროს სუბსიდირებაზე დასახარჯი ფული გადამისამართდება მეტად მნიშვნელოვანი საკითხების დასაფინანსებლად.

შრომისუნარიანი მოსახლეობის ძირითადი ნაწილი დაკავებულია, მომსახურების სფეროში და ეს რიცხვი უფრო და უფრო იზრდება; ბენილუქსის ქვეყნებში აღნიშნული მაჩვენებელი 80%-ს აღემატება. მომსახურების სფეროს როლი აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებისათვის უფრო ნაკლებია და შეადგენს 65-70%-ს.²⁰

¹⁹ შედგენილია <http://ec.europa.eu/eurostat>-ის მიხედვით.

²⁰ Хасбулатов Р.И. (2013), *Мировая Экономика*, Москва; გვ.289.

თავი 3. საქართველოსა და ევროკავშირს შორის სავაჭრო ურთიერთობების რეგულირება DCFTA-ის ფარგლებში

ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ურთიერთობა 1992 წელს დაიწყო, როგორც კი საქართველომ საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ დამოუკიდებლობა აღადგინა. ევროკავშირი ერთ–ერთი პირველი იყო, ვინც საქართველოს გარდამავალი პერიოდის მძიმე წლებში დაეხმარა. 1995 წელს თბილისში ევროკომისიამ წარმომადგენლობა (დელეგაცია) გახსნა. ევროკავშირთან საქართველოს ურთიერთობა უფრო ინტენსიური 2003 წლის ვარდების რევოლუციის შემდეგ გახდა, როდესაც ევროკავშირმა კიდევ ერთხელ დაადასტურა საქართველოში მიმდინარე ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური რეფორმების მხარდაჭერა.

2014 წლის ივნისში ასოცირების შესახებ შეთანხმების ხელმოწერით ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ურთიერთობები ხარისხობრივად სრულიად ახალი ეტაპზე გადავიდა. ასოცირების შესახებ შეთანხმება და მასში შემავალი ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცე (DCFTA) ითვალისწინებენ ევროკავშირთან მიმავალი პოლიტიკური და ეკონომიკური ინტეგრაციის შესაძლებლობას, პოლიტიკური და ეკონომიკური ურთიერთობების მნიშვნელოვნად გაღრმავებას, საქართველოს დაახლოებას ევროპასთან.

ევროკავშირი და საქართველო ასევე შეთანხმდნენ ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირების დღის წესრიგზე, რომელიც განსაზღვრავს განვითარების პრიორიტეტებს 2014-2016 წწ. პერიოდში, ასოცირების შესახებ შეთანხმების/ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის განხორციელების გათვალისწინებით. ასოცირების დღის წესრიგი დაეხმარება საქართველოს სრულად ისარგებლოს ასოცირების შესახებ შეთანხმებით, რომლის წინასწარი ნაწილობრივი ამოქმედება (განსაკუთრებით მისი სავაჭრო ნაწილის) 2014 წლის 1 სექტემბერისათვის უკვე დაიწყო. წინასწარი ნაწილობრივი ამოქმედება მისი ევროკავშირის 28 წევრი სახელმწიფოს ეროვნული პარლამენტების მიერ

რატიფიცირების პროცედურების დასრულებამდე შეთანხმების უმეტესი ნაწილის ამოქმედების საშუალებას იძლევა.

მოლაპარაკებები ასოცირების შესახებ შეთანხმებაზე, ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის ჩათვლით, ოფიციალურად დაიწყო ევროკავშირის უმაღლესმა წარმომადგენელმა საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის საკითხებში / ევროკომისიის ვიცე პრეზიდენტმა ქეთრინ ეშტონმა ბათუმში, 2010 წლის 15 ივლისს; ისინი დასრულდა 2013 წლის 22 ივლისს. ასოცირების შესახებ შეთანხმების პარაფირება მოხდა აღმოსავლეთ პარტნიორობის ვილნიუსის სამიტზე 2013 წლის ნოემბერში, მას ხელი მოეწერა ბრიუსელში 2014 წლის 27 ივნისს, ხოლო 2014 წლის 18 ივლისს მოხდა მისი რატიფიკაცია საქართველოს პარლამენტის მიერ.

საქართველო - ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმება ევროკავშირის "ევროპის სამეზობლო პოლიტიკის" (ENP) შედეგია, რომელიც 2004 წელს დაიწყო და რომლის მიზანი იყო გაფართოებული ევროკავშირისა და მისი მეზობლების დაახლოება და ყველა ჩართულ მხარეში კეთილდღეობის, სტაბილურობისა და უსაფრთხოების ხელშეწყობა. მან ხელი შეუწყო კავშირების ჩამოყალიბებას თანამშრომლობის ახალ სფეროებში და საქართველოს მიზანს, მიეღწია მეტი დაახლოებისათვის ევროპის ეკონომიკურ და სოციალურ სტრუქტურებთან.

2009 წლის გაზაფხულზე უფრო ღრმა აღმოსავლეთ პარტნიორობის ინიციატივის წამოწყებით, რომელშიც საქართველოს გარდა ასევე მონაწილეობდნენ სომხეთი, აზერბაიჯანი, ბელორუსი, მოლდოვა და უკრაინა, ევროკავშირმა ხაზი გაუსვა ამ რეგიონის მნიშვნელობას და იმ პრივილეგიურ ურთიერთობებს, რომლებსაც ის სთავაზობდა რეგიონის ქვეყნებს.

ევროკავშირმა საქართველოსთან სავიზო დიალოგი 2012 წელს დაიწყო; ვიზების ლიბერალიზაციის სამოქმედო გეგმა 2013 წლის დასაწყისში იყო წარმოდგენილი. ვიზების ლიბერალიზაციის სამოქმედო გეგმის მიმდინარეობის ანგარიშები გამოქვეყნდა 2013 წლის ნოემბერში, 2014 წლის ოქტომბერში და 2015 წლის მაისში და ამავე წლის ბოლოს.

2005 წლის დეკემბერში ევროკავშირმა საქართველოს მიანიჭა პრეფერენციების ზოგადი სისტემით (GSP+) სარგებლობის უფლება. ეს უფლება 2008 წელს გაგრძელდა და ის გაგრძელდება გარდამავალ პერიოდში DCFTA-ს ძალაში შესვლიდან ორი წლის განმავლობაში. GSP+ ითვალისწინებს საქართველოდან ევროკავშირში ექსპორტირებული საქონლის საბაჟო გადასახადებისგან გათავისუფლებას და ტარიფების ცალმხრივად შემცირებას.

საქართველოსა და ევროკავშირს შორის გაფორმებული ასოცირების ხელშეკრულება, საქართველოსთვის როგორც დიდი გამოწვევების, ასევე დიდი შესაძლებლობებს მომცემია. ქვეყანამ სრულად უნდა დაწეროს ევროკავშირის სტანდარტები, რათა მოკლე ვადებში მოხდეს გაწევრიანება. ასევე ევროკავშირთან გაფორმებული ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმება (DCFTA) საქართველოს მიერ გაფორმებული სხვა თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებებისაგან განსხვავებით, გულისხმობს როგორც საქონლით, ისე მომსახურებით ვაჭრობის ლიბერალიზაციას. გარდა ამისა, DCFTA მოიცავს ვაჭრობასთან დაკავშირებულ საკითხთა ფართო სპექტრს (მაგ.: სურსათის უვნებლობა, კონკურენციის პოლიტიკა, ინტელექტუალური საკუთრების დაცვა, ფინანსური მომსახურება და სხვა) და ითვალისწინებს ვაჭრობასთან დაკავშირებული საქართველოს კანონმდებლობის ეტაპობრივ დაახლოებას ევროკავშირის კანონმდებლობასთან.

DCFTA საქართველოს აძლევს საშუალებას ეტაპობრივად მიიღოს ევროკავშირის შიდა ბაზრის ოთხი თავისუფლებიდან სამი: საქონლის, მომსახურების და კაპიტალის თავისუფალი გადაადგილება. მეოთხე თავისუფლებას - ადამიანების თავისუფალ გადაადგილებას ხელს უწყობს სავიზო რეჟიმის ლიბერალიზაციის პროცესი, რომელიც 2016 წელს შევა ძალაში.

DCFTA-ის ამოქმედებით, საქართველოში წარმოებულ საქონელსა და მომსახურებას, გარკვეული პირობების დაკმაყოფილების შემთხვევაში, გაეხსნება მსოფლიოს უმსხვილესი ბაზარი, რომელიც ამ ეტაპზე აერთიანებს 28 ქვეყანას და 500 მილიონზე მეტ მომხმარებელს. საქონლისა და მომსახურების თავისუფალი

გადაადგილება ხელს შეუწყობს საქართველოს საექსპორტო პოტენციალის ზრდას. საქართველო გახდება მიმზიდველი ქვეყანა ინვესტორებისათვის, რაც გამოიწვევს ქვეყანაში საინვესტიციო ნაკადების ზრდას და ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას. გარდა ამისა, DCFTA-ის ამოქმედება ხელს შეუწყობს ახალი საწარმოებისა და საექსპორტო პროდუქციის გაჩენას, ქართველი მომხმარებლისთვის უსაფრთხო და უვნებელი პროდუქტის მიწოდებას, სახელმწიფო ადმინისტრირების ორგანოების განვითარებას ევროპული საუკეთესო პრაქტიკის შესაბამისად. აღნიშნული, საბოლოო ჯამში პოზიტიურად აისახება ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდასა და განვითარებაზე.

აღსანიშნავია, რომ DCFTA-ის მოლაპარაკებების პროცესში ქართულმა მხარემ მიაღწია უპრეცედენტო შეთანხმებას ევროკავშირთან სატარიფო ლიბერალიზაციის კუთხით. ქართული წარმოშობის ყველა პროდუქტი (ნიორი-კვოტის ფარგლებში) გარკვეული პირობების (სურსათის უვნებლობისა და პროდუქტის უსაფრთხოების სტანდარტები) დაკმაყოფილების შემთხვევაში, ნულოვანი საბაჟო ტარიფით შევა ევროკავშირის ბაზარზე.

3.1. საქონლით ვაჭრობა

ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმება არეგულირებს საქონლით ორმხრივი ვაჭრობის პირობებსა და საბაჟო გადასახადების ლიბერალიზაციას. შეთანხმების მიხედვით, არცერთ მხარეს არ აქვს უფლება დააწესოს ან შეინარჩუნოს საბაჟო ან სხვა ექვივალენტური გადასახადი საქონლის ექსპორტზე, ხოლო რაც შეეხება იმპორტს, განსაზღვრულია ქვემოთ მოცემული პირობები:

იმპორტი საქართველოში (ვალდებულება)

შეთანხმების ძალაში შესვლისთანავე ევროკავშირში წარმოშობილი საქონლის იმპორტზე საქართველოში საბაჟო გადასახადი გაუქმდება.

იმპორტი ევროკავშირში (სარგებელი)

შეთანხმების ძალაში შესვლისთანავე საქართველოში წარმოშობილი საქონლის იმპორტზე ევროკავშირში საბაჟო გადასახადი გაუქმდება (გარდა ნიორისა, რომელზეც საბაჟო გადასახადი გაუქმდება ქვოტის ფარგლებში).

საქართველოდან ევროკავშირში იმპორტირებულ პროდუქციის ნაწილზე განსაზღვრულია შემდეგი ღონისძიებები:

1. ევროკავშირში „შესვლის ფასი“ - ადვალური გადასახადიდან თავისუფალი (Entry Price - Ad Valorem Free)

28 სატარიფო ხაზზე (სრული სატარიფო ნუსხის (9383) 0.3%), იმოქმედებს ევროკავშირში „შესვლის ფასი“ - Entry Price (იმპორტის ფიქსირებული ფასი). აღნიშნულ შემთხვევაში, თუ საქართველოში წარმოშობილი პროდუქციის საინვოისო ფასი, ევროკავშირში იმპორტისას, ევროკავშირის მიერ დადგენილ ფიქსირებულ ფასზე დაბალი იქნება, იმპორტიორი გადაიხდის სხვაობას საინვოისო და ფიქსირებულ ფასს შორის, ხოლო თუ თანაბარი ან უფრო მაღალი იქნება, პროდუქცია „შესვლის ფასი“-ს მექანიზმისგან თავისუფლდება.

ამასთან, ქართული წარმოშობის პროდუქტზე უქმდება ადვალური საბაჟო გადასახადი, რომელიც ჩვეულებრივი ვაჭრობის რეჟიმში, ემატება ზემოთაღნიშნულ 28 დასახელების საქონლის ჯგუფს.²¹

2. გაყალბების საწინააღმდეგო მექანიზმი (anti-circumvention mechanism)

სოფლის მეურნეობისა და კვების გადამამუშავებელი პროდუქციის 277 სატარიფო ხაზი (სრული სატარიფო ნუსხის (ნომენკლატურის) 3%) ექვემდებარება გაყალბების საწინააღმდეგო მექანიზმს. მექანიზმი მდგომარეობს შემდეგში, კერძოდ:

როდესაც კალენდარული წლის დასაწყისიდან გაყალბების საწინააღმდეგო მექანიზმს დაქვემდებარებული ერთი ან მეტი პროდუქტის იმპორტი მიაღწევს ფიქსირებული რაოდენობის 70%-ს, ევროკავშირი ატყობინებს საქართველოს კონკრეტული პროდუქტის იმპორტის მოცულობის შესახებ. საქართველოს აქვს შესაძლებლობა წარუდგინოს ევროკავშირს არგუმენტირებული (მაგ. წარმოების მოცულობის გაზრდის, უხვმოსავლიანობის და ა.შ) დასაბუთება იმპორტის შესაძლო

²¹ <http://www.economy.ge/ge/dcfta/saqonlit-vawroba>

გადაჭარბების შესახებ. ასეთ შემთხვევაში, საქართველოს შეუძლია განახორციელოს მექანიზმით გათვალისწინებულ რაოდენობაზე მეტი ოდენობის პროდუქციის იმპორტი ევროკავშირში საბაჟო გადასახადის გარეშე.

3. სატარიფო კვოტა

სატარიფო კვოტა (საბაჟო გადასახადების ლიბერალიზაცია ფიქსირებული რაოდენობის ფარგლებში) დაწესებულია მხოლოდ ნიორზე 220 ტონის ოდენობით. აღნიშნული რაოდენობის ფარგლებში კალენდარული წლის განმავლობაში, საქართველოში წარმოშობილი ნიორის იმპორტი ევროკავშირში განხორციელდება საბაჟო გადასახადის გარეშე.

3.2. ვაჭრობაში დაცვითი ზომები

შეთანხმება არეგულირებს ვაჭრობაში დაცვითი, ანტიდემპინგური და სუბსიდიების საწინააღმდეგო ზომების გამოყენების პირობებს. ვაჭრობაში დაცვითი ზომების გამოყენების შემთხვევაში მხარეები ხელმძღვანელობენ ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის (ვმო) შესაბამისი ხელშეკრულებებით.

მოცემული შეთანხმებით განსაზღვრულია, რომ დემპინგური იმპორტის, გადაჭარბებული იმპორტისა და სუბსიდირებული იმპორტის შემთხვევაში, მხარეებს უფლება აქვთ ვმო-ს შეთანხმებებით გათვალისწინებული პროცედურებით გამოიყენონ ვაჭრობაში დაცვითი ზომები.

შეთანხმება, ასევე განსაზღვრავს ვაჭრობაში დაცვითი ღონისძიებების გამოყენების შემთხვევაში მაქსიმალური გამჭვირვალობის უზრუნველყოფას.

როგორც ცნობილია, ევროკავშირი გამოირჩევა ვაჭრობაში დაცვითი ზომების გამოყენებით, განსაკუთრებით სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციასთან დაკავშირებით; იგი ამით ცდილობს დაიცვას შიდა ბაზარი სათანადო ხარისხის არ მქონე პროდუქციისგან და ასევე იცავს საკუთარ გლეხებს კონკურენციისგან და ხელს უწყობს პროდუქციის რეალიზაციაში, რაც საბოლოო ჯამში, წრებრუნვის პრინციპით, მიდის საკუთარი ეკონომიკის ზრდისა და განვითარების ხელშეწყობისაკენ.

3.3. ტექნიკური ბარიერები ვაჭრობაში

ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმების (DCFTA) ეს ნაწილი ითვალისწინებს საქართველოს სტანდარტების, ტექნიკური რეგლამენტების, მეტროლოგიის, ბაზრის ზედამხედველობის, აკრედიტაციისა და შესაბამისობის შეფასების სისტემების დაახლოებას ევროკავშირის შესაბამის სისტემებთან, რაც თავის მხრივ გულისხმობს როგორც საკანონმდებლო, ასევე ინსტიტუციონალურ დაახლოებას.

გაწერილია კანონმდებლობის ეტაპობრივი დაახლოების როგორც ჰორიზონტალური, ასევე სექტორული პრიორიტეტები. ჰორიზონტალურ კანონმდებლობასთან დაახლოება მოიცავს ზემოთ ჩამოთვლილი სფეროების მოწყობის, ფუნქციონირების ზოგადი პრინციპების გადმოტანას საქართველოს კანონმდებლობაში, ხოლო სექტორულ კანონმდებლობასთან დაახლოება გულისხმობს ევროკავშირის ახალი და გლობალური მიდგომის დირექტივების გადმოტანას საქართველოს კანონმდებლობაში. ეს დირექტივები ეხება სამრეწველო პროდუქციას და მოიცავს 21 ევროპულ დირექტივას.

ამ ეტაპზე საქართველოს მიღებული აქვს 6 ევროპული დირექტივა. დანარჩენი 15 დირექტივის დანერგვა განხორციელდება ხელშეკრულების ძალაში შესვლიდან 8 წლის განმავლობაში ეტაპობრივად და ყველა მათგანს განესაზღვრება გარდამავალი ვადა რათა ადგილობრივ ბიზნესს არ შეექმნას პრობლემები ახალი ნორმების დაკმაყოფილებისას.

შეთანხმების თანახმად უნდა დაინერგოს ეფექტიანი ბაზრის ზედამხედველობის სისტემა სამრეწველო პროდუქტებზე, რაც ხელს შეუწყოს ქვეყანის ბაზარზე უსაფრთხო პროდუქტის განთავსებას და ამ გზით ადამიანის სიცოცხლის, ჯანმრთელობისა და გარემოს დაცვას.

3.4. სანიტარული და ფიტოსანიტარული ზომები

შეთანხმება გულისხმობს სანიტარიულ და ფიტოსანიტარულ ღონისძიებებს დაქვემდებარებული პროდუქციით ვაჭრობის ხელშეწყობას. ამავდროულად, ადამიანების, ცხოველთა და მცენარეთა ჯანმრთელობის დაცვას შემდეგი ღონისძიებებით: ვაჭრობასთან დაკავშირებული სანიტარიული და ფიტოსანიტარული ღონისძიებების სრული გამჭვირვალობა; საქართველოს კანონმდებლობის დაახლოება ევროკავშირის შესაბამის კანონმდებლობასთან; ცხოველთა და მცენარეთა ჯანმრთელობის სტატუსის აღიარება და რეგიონული პრინციპის დანერგვა; საქართველოსა და ევროკავშირს შორის სანიტარიული და ფიტოსანიტარული ღონისძიებების გატარებისას თანამშრომლობის გადრმავება.

აგრეთვე, შეთანხმება მიზნად ისახავს საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ცხოველთა კეთილდღეობაზე ერთნაირი მიდგომების ჩამოყალიბებას.

შეთანხმებიდან გამომდინარე, საქართველოს მხარე ვალდებულია იღებს, მოახდინოს საკუთარი კანონმდებლობის ჰარმონიზაცია შესაბამის ევროპულ სანიტარიულ და ფიტოსანიტარულ კანონმდებლობასთან. ამ შეთანხმების ძალაში შესვლის შემდეგ 6 თვის ვადაში საქართველომ უნდა შეიმუშაოს იმ ევროპული საკანონმდებლო აქტების ნუსხა, რომელთანაც მოხდება ქართული კანონმდებლობის ეტაპობრივი დაახლოება.

შეთანხმების მიხედვით, დაახლოების სია უნდა იყოს დაყოფილი პრიორიტეტების მიხედვით და დროში გაწერილი, რაც ხელს შეუწყობს როგორც ერთი პროდუქტით, ასევე პროდუქტების ჯგუფით ვაჭრობას მხარეებს შორის. საკანონმდებლო დაახლოება ქვაკუთხედია საქართველოსა და ევროკავშირს შორის სანიტარიულ და ფიტოსანიტარულ კონტროლს დაქვემდებარებული პროდუქციით ვაჭრობისას. აღნიშნულის მიღწევა საფუძველი იქნება ქართული მარეგულირებელი სისტემის ევროპულ რეგულაციებთან ექვივალენტობის დადგენისას.

ექვივალენტობის დადგენა შესაძლებელი იქნება ერთ ღონისძიებაზე, ღონისძიებათა ერთობლიობაზე, ან სისტემაზე, რომელიც ეხება სექტორს, ქვესექტორს, კონკრეტულ პროდუქტს ან პროდუქტების ჯგუფს. ექვივალენტობის ფორმალურად

აღიარების შემდეგ, მისი დანერგვა მოხდება მხარეებს შორის ვაჭრობაში. გადაწყვეტილება ექვივალენტობის აღიარების შესახებ შესაძლოა გამოიხატოს საბაჟო გამშვებ პუნქტებზე ტვირთის ფიზიკური შემოწმების შემცირებით, აგრეთვე სერთიფიკატების და საწარმოების ექსპორტიორთა სიაში შეტანის პროცედურების გამარტივებით.

ხელშეკრულებით განსაზღვრული ვალდებულებების შესრულება საქართველოს მისცემს შესაძლებლობას, გააუმჯობესოს საკუთარი სანიტარიული და ფიტოსანიტარიული, ცხოველთა კეთილდღეობის კანონმდებლობა, შეინარჩუნოს ვეტერინარული კეთილსაიმედოობა, დაიცვას ქვეყნის ტერიტორია მავნე ორგანიზმების შემოჭრისა და გავრცელებისგან, მიაღწიოს ევროპული რეგულირების ექვივალენტურ დონეს, რაც საშუალებას მისცემს ქართულ წარმოებას ცხოველური და მცენარეული წარმოშობის პროდუქციით ევროკავშირთან ივაჭროს გამარტივებული წესით.

სანიტარიული და ფიტოსანიტარიული სისტემის გაუმჯობესება და ევროპულ სტანდარტებთან დაახლოება გაზრდის ქართული პროდუქციის ხარისხს და აამაღლებს სანდოობას მსოფლიო ბაზარზე, რაც ხელს შეუწყობს ქართული ექსპორტის ზრდას. გარდა ამისა: ქართველ მომხმარებელს მიეწოდება უსაფრთხო და უვნებელი პროდუქტი; შემცირდება ქართველი ექსპორტიორებისათვის ექსპორტთან დაკავშირებული ხარჯები; მოხდება სასოფლო-სამეურნეო საწარმოების მოდერნიზება; ამაღლდება ქართული აგრარული პროდუქციის კონკურენტუნარიანობა.

რაც შეეხება ქართული აგრარული პროდუქციის კონკურენტუნარიანობისა და ამავდროულად საექსპორტო პოტენციალის ზრდას, ერთ-ერთი თვალსაჩინო მაგალითი არის კაკლისა და თხილის ექსპორტი. 2015 წლის პირველმა კვარტალმა საქართველოს სტატისტიკური სურათი შეცვალა - ევროკავშირის ქვეყნებში გატანილი საქონლის სიაში პირველი ადგილი კაკალმა და თხილმა დაიკავა - 39 მლნ 600 ათასი ევროს მაჩვენებლით. საერთო სურათში ეს პროდუქცია მესამე ადგილს იკავებს სპილენძის მადნების კონცენტრატებისა და მსუბუქი ავტომობილების შემდეგ (54 მლნ, 51 მლნ, და 45 მლნ ევრო შესაბამისად). კაკალი და თხილი ნამდვილად არ მიეკუთვნება ზამთრის სეზონის პროდუქტს. მაგრამ თანამედროვე საწარმოების გაჩენამ შესაძლებელი გახადა

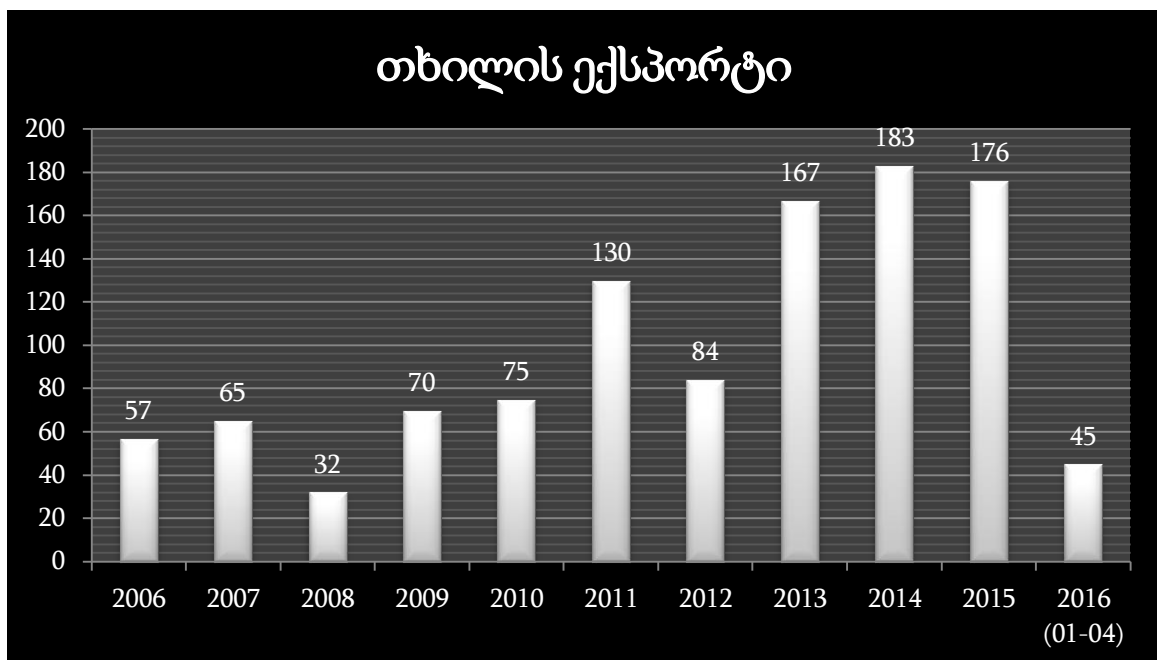
მრაველსეზონური ექსპორტი. 2015 წლის იანვარ-მარტში გაყიდული კაკალი და თხილი 2014 წლის ზაფხულის მოსავლისაა და მწარმოებელთა ნაწილმა პროდუქცია იქამდე შეინახა, სანამ ბაზარზე მისთვის სასურველი პირობები არ შეიქმნა. გასულ წელს ქართულ თხილის ბიზნესს ისედაც ძლიერ გაუმართლა. მართალია, ეს მეზობელი თურქეთის მწარმოებლების ხარჯზე მოხდა, მაგრამ დამნაშავე მხოლოდ ბუნება იყო - უჩვეულო ყინვებისა და ქარის გამო შარშანდელი მოსავალი თურქეთში მესამედით განადგურდა. რადგან ეს ქვეყანა, ტრადიციულად, მსოფლიო წარმოების 70%-ს ფარავს, კრიზისმა იმოქმედა ფასებზე ყველა კონტინენტზე. Freeworld Trading-ის გათვლით, შარშან შემოდგომაზე ბრიტანეთში თხილი 3-5 ევროს ეკვივალენტიდან 8-10 ევრომდე გაძვირდა და უკანასკნელი 10 წლის საფასო პიკს მიაღწია. საქართველო, არანაირ ამინდში, არ ქმნის ამინდს მსოფლიო თხილისა და კაკლის ინდუსტრიაში, მაგრამ იმ ვითარებაში, როდესაც მოსავლის დიდი ნაწილი განადგურდა, ჩვენს ქვეყანაში წარმოებული პროდუქციის ხვედრითი წილი გლობალურ ბაზარზე საკმაოდ გაიზარდა. შედარებისთვის - კრიზისული წლის მიუხედავად, Hazelnut Promotion Group-ის გათვლით, თურქეთმა თხილის ექსპორტით 2014 წლის შემოდგომაზე 2 მილიარდი ევრო მიიღო. დაახლოებით 50-ჯერ მეტი საქართველოზე, სადაც მოსავალი ძალიან კარგი იყო. „ბოლო წლებში ქართული ექსპორტი ძალიან გაიზარდა და ახლა უნდა მოვემზადოთ, აღარ დავკარგოთ შარშან დაკავებული ნიშა იმ შემთხვევაშიც კი, თუ 2016 წელს თურქეთში კარგი მოსავალი იქნება. მსოფლიო ბაზარზე ხარისხი გადამწყვეტია“ - ასე აღწერს თხილის მეწარმეთა ასოციაციის თავმჯდომარე ალექო მოწერილია მთავარ საფრთხეს. 2015 წლის 23 ივნისს ექსპოჯორჯიაში „საქპატენტმა“ ევროკავშირის ყოვლისმომცველი ინსტიტუციური მშენებლობის პროექტის ფარგლებში ღვინის ეროვნულ სააგენტოსთან, შემოსავლების სამსახურთან და საქართველოს აკრედიტაციის სამსახურთან თანამშრომლობით, ორგანიზება გაუწია უწყებათაშორის შეხვედრას მრგვალ მაგიდას – გეოგრაფიული აღნიშვნების, ადგილწარმოშობის დასახელების, ბიო-ეკონომიური სერტიფიცირებისა და რეგისტრაციისა და კონტროლის პროცედურების საკითხებზე. განხილვის ერთ-ერთი თემა იყო ინტელექტუალური საკუთრების დაცვა, საქართველოს კანონმდებლობის გაცნობა, უწყებების ინსტიტუციური გაუმჯობესება

და რეგიონული განვითარება. „საქპატენტი“ და ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია ერთობლივად მუშაობენ საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის ეროვნულ სტრატეგიაზე. ამ მიზნით დაგეგმილია შეხვედრები კერძო და სახელმწიფო სექტორთან, ხელისუფლებასთან და სხვა დაინტერესებულ უწყებებთან, ევროკავშირის წარმომადგენლობის ჩათვლით, იმისთვის, რომ შემუშავდეს ერთობლივი პროექტები ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის სფეროში. 4 5 უკანასკნელ 6 წელიწადში, მაგალითად, წარმოებამ 19 პროცენტით მოიმატა. დღეს საქართველო თხილის წარმოებაში მეორე- მესამე ადგილებისთვის ებრძვის იტალიასა და მეზობელ აზერბაიჯანს. ქართული თხილის გულს მსოფლიო ექსპორტის 10.8% უჭირავს (2013 წლის მონაცემებით), რაც მისთვის ისტორიული მაქსიმია. თხილის ექსპორტმა ღვინისას გადაუსწრო, ამ დარგს, სულ ცოტა, გასამმაგების პოტენციალი აქვს, რაც არა მხოლოდ დასავლეთ საქართველოს დაეცემა. გასათვალისწინებელია მნიშვნელოვანი ღონისძიებები დარგის წასახალისებლად - აგროტექნიკის, ასევე ინოვაციების შემოტანა, რაც ორჯერ ან სამჯერ გაზრდის მოსავლიანობას. დღეს თუ ჰექტარზე საშუალოდ 1 ტონა არის ნავარაუდები, უახლოეს მომავალში 2 ტონამდე თავისუფლად ასვლას შესაძლებელი. ეს უნდა გახდეს ქვეყნის ერთ-ერთი პოპულარული კულტურა“ ჰექტარზე 2-ტონიანი მოსავალი მსოფლიოსთვის, კერძოდ კი, თურქეთისთვის, ჩვეულებრივი მაჩვენებელია. საკუთარ გათვლებს აქვეყნებს ახალგაზრდა ანალიტიკოსთა და მეცნიერთა დარბაზის „დოქტრინას“ დირექტორი მიხეილ დუნდუა: „2019 წლისთვის თხილის წარმოებიდან მიღებული შემოსავალი არ იქნება 255 მილიონ ევროზე ნაკლები. ეს ქვეყნის სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესების წინაპირობაა, განსაკუთრებით რეგიონებში“. დღეისათვის თხილის ბიზნესში 50 000 ისეთი ოჯახია ჩართული, რომლისთვისაც იგი შემოსავლის მთავარ წყაროს წარმოადგენს. მაგრამ საერთაშორისო დონორების წუხილია, რომ მათი შემოსავალი არსებული ფასების შენარჩუნების პირობებშიც კი შეიძლება უფრო დიდი იყოს. პრობლემის სათავე ქართველ ფერმერთა მოუმზადებლობა და ბაზრის უცოდინრობაა. „პირველადი ნედლეულის მწარმოებელი ფერმერების ხვედრითი წილი არ აღემატება 30-35 პროცენტს. სამწუხაროდ, ფერმერები პირდაპირ ვერ გადიან

საექსპორტო ბაზარზე და დამოკიდებულები არიან შუამავლებზე. ამოცანაა, მოხდეს დარგის უკეთესი ორგანიზება, გაიზარდოს პროდუქციის ხარისხი, ტექნოლოგიების ცოდნა და ამის საფუძველზე პირველადი ნედლეულის მწარმოებელ გლეხს შეეძლება მაქსიმალურად მოიგოს ფასში და გაიზარდოს ოჯახის კეთილდღეობა“, - ამბობს ბრიტანული ორგანიზაცია „ოქსფამის“ პროგრამის მენეჯერი ლევან დადიანი. დარგის კიდევ ერთი პრობლემა შემდეგში მდგომარეობს - 2012 წელს, მაგალითად, ქართველ მწარმოებელს 22 000 კილოგრამი თხილი უხარისხობის საბაბით უკან მოუბრუნეს. წვრილ მწარმოებლებს არც ცოდნა აქვთ და არც შესაძლებლობა, რომ ააწყონ ექსპორტის სრული ციკლი. ძალიან ბევრი მათგანი თხილს ვადამდე, ჯერ კიდევ ტენიანს, კრეფს და სათანადოდ არ აშრობს. ასეთი თხილი წონით მეტია, მაგრამ გაცილებით უფრო იოლად ობდება და დიდი შანსია, რომ ხანგრძლივ მგზავრობას ვერ გაუძლოს. ობის გაჩენას ხელს ისიც უწყობს, რომ ბევრი გლეხი თხილს ჩენჩოიანად კრეფს და ინახავს. როგორც წესი, ქართველ მწარმოებლებს აკლიათ საჭირო სტანდარტის საწყობები და საშრობები. მოსავალს ისინი მოკრეფიდან საკმაოდ მოკლე ხანში - 3-4 თვეში, ძირითადად, შემოდგომაზე, ყიდიან, როდესაც თხილის ფასი მსოფლიო ბაზარზე ყველაზე დაბალია. ფული, რომელიც თხილის მწარმოებელმა გლეხებმა აიღეს, ძირითადად ისევ თხილის წარმოების განვითარებაში ჩაიდო. მაგრამ თითო გლეხი ვითარებას ვერ შეცვლის. მწვავე პრობლემაა შხამ-ქიმიკატები, მიწის ექსპერტიზა, სუბსიდიები, რომელიც შეიძლება სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ გამოყოს. გამოსავალი, როგორც სპეციალისტების აზრით, ფერმერული მეურნეობების გაერთიანებაშიცაა. მწარმოებელთა 80 პროცენტს თხილი 0.5 ჰექტარზე ნაკლებ ფართობზე მოჰყავს. შესაბამისად, შედა- რებით მსხვილი ფერმერების წილი 20 პროცენტს არ აღემატება. ევროკავშირი აქტიურადაა ჩართული საქართველოში თხილის სექტორის მოდერნიზებასა და განვითარებაში. პროდუქციის წარმოების გასაზრდელად, თხილის მწარმოებელ მცირე ფერმერებს, ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული „ენპარდის“ პროგრამა, სხვადასხვა საერთაშორისო და ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციების საშუალებით ეხმარება, ჩამოაყალიბონ თხილის კოოპერატივები. დღეისათვის, დასავლეთ საქართველოში ოცზე მეტი ასეთი კოოპერატივია

რეგისტრირებული, რომელთაც „ენპარდი“ ტექნიკურ დახმარებას უწევს მცირე კაპიტალური ინვესტიციით, მათ შორის მანქანა-დანადგარების და თანამედროვე ტექნიკის აღჭურვილობით. „ენპარდი“ ასევე აფინანსებს თანამედროვე სადემონსტრაციო ნაკვეთების მოწყობას, რათა გააუმჯობესოს მოსავლიანობა თხილის ბაღებში და ეხმარება საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სექტორის უკეთესად განვითარებაში. ასევე, ევროკავშირი ფინანსურ დახმარებას უწევს ფერმერებს თხილის ხარისხის გაუმჯობესების კუთხით და ამ მიზნით ინვესტიციას დებს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორიის მოდერნიზებაში.

ჰისტოგრამა №2: საქართველოს თხილის ექსპორტი 2006-2016 წლებში, მლნ. აშშ. დოლარი.²²

²² შედგენილია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებზე დაყრდნობით.

3.5. საბაჟოსა და ვაჭრობის ხელშეწყობა

შეთანხმება ეხება საბაჟო საკითხებში თანამშრომლობასა და პროცედურების გამჭვირვალობას. შეთანხმების ფარგლებში, ძალაში შესვლიდან 4 წლის ვადაში ქართულ მხარეს ეკისრება ვალდებულება, რომ მოხდეს ქართული საკანონმდებლო ბაზის დაახლოება 1992 წლის 12 ოქტომბრის ევროკავშირის საბჭოს რეგულაციასთან (ევროკავშირის საბაჟო კოდექსი). აღნიშნული გულისხმობს საქართველოს საბაჟო სისტემაში ევროკავშირში მოქმედი მსგავსი საბაჟო პროცედურების დანერგვას, რომლის მიზანია საქართველოსა და ევროკავშირის ბიზნესის წარმომადგენლებისთვის ერთნაირი საბაჟო რეგულირების გარემოს შექმნა. გასათვალისწინებელია, რომ ამისთვის დასაწერია კერძო სექტორის ნებაყოფლობითი კანონმორჩილების უფრო მაღალი სტანდარტები (უფლებამოსილი ეკონომიკური ოპერატორი), ასამაღლებელია საბაჟო კონტროლის ეფექტურობა. შესაბამისად უნდა დაჩქარდეს საბაჟო ადმინისტრირების სისტემის მოდერნიზაცია, ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება და მათი სათანადოდ აღჭურვა, ადამიანური რესურსების კვალიფიკაციის ამაღლება.

ასევე, შეთანხმების ხელმოწერიდან 4 წლის ვადაში ქართულ მხარეს ეკისრება ვალდებულება, რომ შეუერთდეს 1987 წლის 20 მაისის კონვენციას საქონლით ვაჭრობისას გამარტივებული პროცედურების შესახებ და 1987 წლის 20 მაისის კონვენციას ტრანზიტის საერთო პროცედურების შესახებ.

საქართველო ასევე მოახდენს ინტელექტუალური საკუთრების საზღვარზე დაცვის მარეგულირებელი წესების დაახლოებას ევროპაში მოქმედ შესაბამის რეგულაციებთან და დირექტივებთან.

სარგებელი - საქართველოს საბაჟო რეგულაციები დაუახლოვდება ევროკავშირის პროგრესულ რეგულაციებს. განხორციელდება მჭიდრო თანამშრომლობა საქართველოსა და ევროკავშირის საბაჟო ადმინისტრაციებს შორის, რაც ხელს შეუწყობს საქართველო-ევროკავშირის შორის ექსპორტ/იმპორტის პროცედურების გამარტივებას.²³

საკანონმდებლო დაახლოების პროცესი კერძო სექტორს მისცემს საშუალებას მინიმუმამდე შეამციროს საქართველოსა და ევროკავშირის სხვადასხვა სამართლებრივი

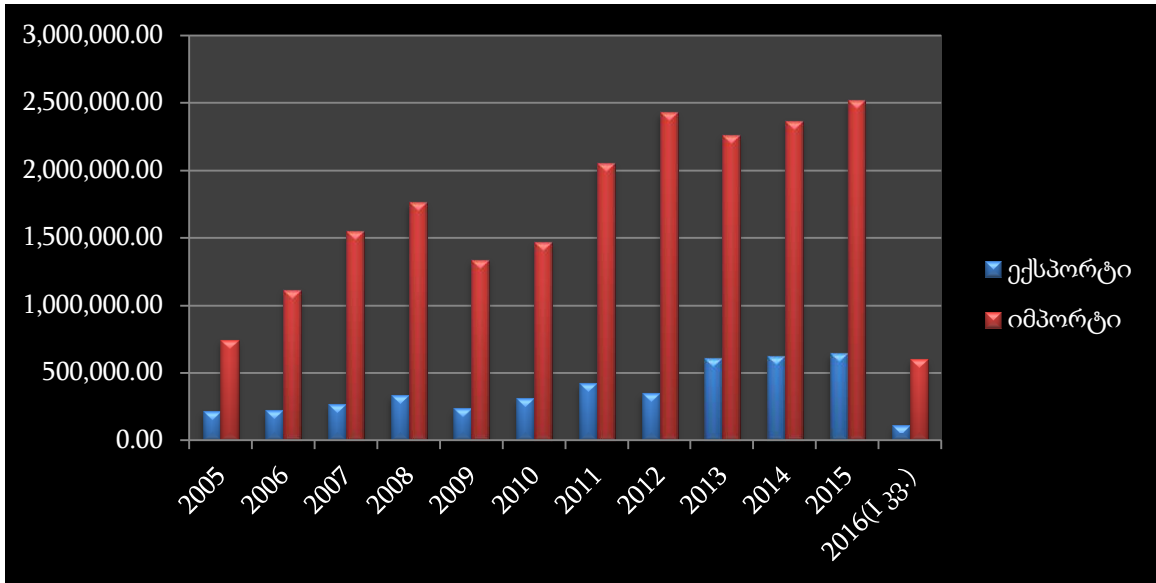
²³ <http://www.economy.ge/ge/dcfta/sabajosa-da-vavrobis-xelsewyoba>

ვალდებულებების შესრულების შედეგად დანახარჯების ოდენობა საქონლის იმპორტ-ექსპორტისას. ასევე ხაზგასასმელია, რომ ტრანზიტის საბაჟო პროცედურისას საქართველოს საბაჟოს მიერ გაცემული სატრანზიტო დოკუმენტაცია და გარანტია იმოქმედებს ევროკავშირის (შვეიცარია, ნორვეგია, თურქეთი) სისტემის მასშტაბით და გადამზიდავები ვალდებული აღარ იქნებიან განმეორებით მოიპოვონ გარანტია, ან ტრანზიტის ქვეყნის საბაჟოსთვის გააფორმონ დამატებითი დოკუმენტები საქონლის საქართველოს ტერიტორიიდან გატანიდან დანიშნულების ადგილამდე. მოცემული წარმოადგენს კიდევ ერთ დანაზოგს საქართველოში მომუშავე მეწარმეებისა და ექსპორტიორებისათვის და დადებითად იმოქმედებს ქართული საქონლის ღირებულებასა და შესაბამისად მის კონკურენტუნარიანობაზე.

ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის სფეროში კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის მიზანია საქართველოს ბაზარზე უფრო ხელსაყრელი პირობები შეუქმნას, როგორც ინტელექტუალური საკუთრების უფლების მატარებელ საქონლის ადგილობრივ მომხმარებლებს, ასევე ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების მქონე პირებს. გაყალბებული პროდუქციის იმპორტის, საავტორო უფლებების დარღვევის ფაქტების მინიმუმამდე შემცირება უფრო ხელმისაწვდომს გახდის ხარისხიან პროდუქციას და დაიცავს მომხმარებელთა უფლებებს, ასევე ხელს შეუწყობს სამართლიან კონკურენციას და ინვესტიციების მოზიდვას.

ჰისტოგრამა №3: საქართველოს ექსპორტი/იმპორტი ევროკავშირის ქვეყნებთან (ათასი აშშ. დოლარი)²⁴

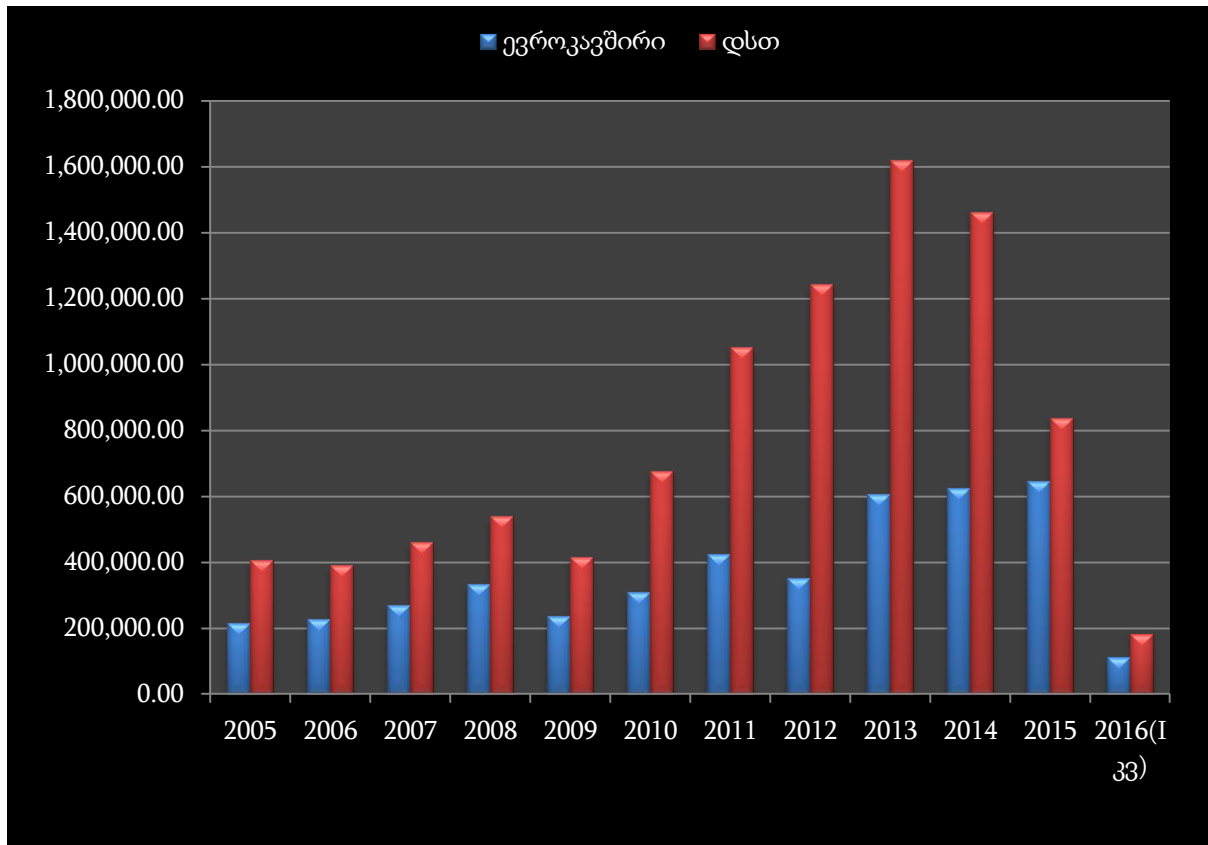
²⁴ შედგენილია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებზე დაყრდნობით.

როგორც ჰისტოგრამა №3- დან ჩანს, 2012 წლიდან მოყოლებული ევროკავშირთან იმპორტის მოცულობის საგრძნობი ზრდა აღინიშნება, მაგრამ ამავდროულად ყურადსაღებია ის თუ რამდენად დიდი როლი უჭირავს საქართველოს მთლიან ექსპორტში ევროკავშირში ექსპორტირებული პროდუქციის მოცულობას და რა სურათი გვაქვს დღესდღეისობით ქვეყნის ექსპორტის წილობრივ გადანაწილებასთან დაკავშირებით. თუ შევადარებთ საქართველოს ექსპორტის მოცულობას ევროკავშირსა და დსთ-ში მივიღებთ სურათს, რომელიც ჰისტოგრამა №4 -ზე არის გამოსახული. აქ თვალნათლივ ჩანს, რომ განსაკუთრებით 2010 წლიდან მოყოლებული საქართველოს ექსპორტის მოცულობა დსთ-ის ქვეყნებში და ყველაზე მეტი მოცულობით რუსეთის ფედერაციაში, რამდენჯერმე აღემატება ევროკავშირში ამავე წლებში არსებულ ექსპორტის მოცულობას. ეს ფაქტი მრავალი მიზეზით შეიძლება აიხსნას, დაწყებული

ჰისტოგრამა №4: საქართველოს ექსპორტის მოცულობა ევროკავშირსა და დსთ-ში (ათასი აშშ დოლარი)²⁵

²⁵ შედგენილია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებზე დაყრდნობით.

ტრანსპორტირების ხარჯებით, ევროკავშირის სატარიფო და არასატარიფო ბარიერებით, რომელიც იცავს შიდა ბაზარს, დასრულებული ძველი სტერეოტიპული და მყარად ჩამჯდარი წარმოდგენებით. რუსეთის ბაზარი უდაოდ მიმზიდველია, არა მარტო, საქართველოსთვის არამედ ევროპისა და დანარჩენის მსოფლიოს მრავალი ქვეყნისთვის. ეს განპირობებულია ბაზრის სიდიდითა და შესაძლებლობებით, მაგრამ აქ გასათვალისწინებელია თუ რამდენად მყარი და ურისკო პარტნიორი არის და იქნება რუსეთის ფედერაცია საქართველოსთვის.

დასკვნა

ამრიგად ევროკავშირის სავაჭრო პოლიტიკა პროტექციონისტული ხასიათის მატარებელია, რაზეც მეტყველებს ნაშრომში განხილული ის ხილული თუ უხილავი ბარიერები, რომელსაც ადგენს ევროკავშირი საკუთარ ბაზარზე შეღწევის მსურველთათვის.

ევროკავშირის წილი მსოფლიო ეკონომიკაში დიდია, ამიტომ მისი როლი და გავლენა დანარჩენი მსოფლიოს ეკონომიკებზე მაღალია. აქედან გამომდინარე ყველა ის ქვეყნა, რომელსაც სურს რომ ევროკავშირის ბაზარზე შევიდეს, იძულებულია გაითვალისწინოს ის მოთხოვნები, რაც აქვს ევროკავშირს. ხშირ შემთხვევაში ეს მოთხოვნები და რეგულაციები არის იმისთვის, რომ ევროკავშირმა დაიცვას შიდა ბაზარი; მეტი შესაძლებლობა მისცეს წევრ ქვეყნებს და არაწევრ ქვეყნებს პირიქით შეუმცროს ის.

ევროკავშირიში შემავალი ქვეყნების გარკვეული ნაწილი არის სწორედ ის საყრდენი, რომელზეც დგას თავად კავშირი. ამ ქვეყნების ძლიერი ეკონომიკური თუ პოლიტიკური მდგომარეობა, დიდწილად განაპირობებს ევროკავშირისა და მისი წევრი სხვა ქვეყნების მდგომარეობას. ევროკავშირის ზემოაღნიშნული წამყვანი ქვეყნები, არიან ის სახელმწიფოები, რომლებიც მოწინავე ადგილებს იკავებენ მსოფლიო ქვეყნებს შორის, ყველაზე მნიშვნელოვანი ეკონომიკური მაჩვენებლების მიხედვით.

ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ეკონომიკური ურთიერთობა ჩამოყალიბების სტადიაზეა. საქართველოს უწევს მრავალი იმ მოთხოვნის დაკმაყოფილება, რაც ევროკავშირის ბაზარზე შესვლის საშუალებას მისცემს მის პროდუქტს. საქართველოსთვის ამ მოთხოვნების შესრულება, ერთი მხრივ, გულისხმობს სტანდარტების ამაღლებას და ხარისხის გაუმჯობესებას; მაგრამ მეორე მხრივ ისმის კითხვა რამდენად მზად არის ქვეყანა ასეთი ცვლილებების გასატარებლად.

განვითარებად ქვეყნებთან ევროკავშირის სავაჭრო პოლიტიკა გარდამავალ ეტაპზეა, სამრეწველო ნაწარმთან მიმართებით. ხოლო რაც შეეხება სოფლის მეურნეობის პროდუქციას, ევროკავშირის პოზიცია ცალსახაა და პროტექციონისტული. ეს ხშირ შემთხვევაში ხელისშემშლელი ფაქტორია ასეთი ქვეყნების ფირმებისათვის, მაგრამ ევროკავშირი მკაცრად უდგება ამ საკითხს და მთელი რიგი რეგულაციები აქვს მას შიდა ბაზრის დასაცავად; რაც გულისხმობს იმას, რომ არაწევრმა ქვეყანამ უნდა დააკმაყოფილოს ევროკავშირის მოთხოვნები და მხოლოდ ამის შემდგომ შევა ის ევროკავშირის ბაზარზე. მაგრამ ასე იოლადაც არ არის საქმე, ეს რეგულაციები საკმაოდ მაღალ თამასას აწესებენ და საკმაოდ დიდ ტვირთად აწვებიან ფირმებს. რაც საბოლოო ჯამში ადასტურებს იმას, რომ ევროკავშირი ლოიალურ პოლიტიკას ატარებს წევრ ქვეყნებთან, ხოლო არაწევრ ქვეყნებთან - პირიქით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ვეშაბიძე შ., ლეკაშვილი ე., გრიშკაშვილი ა., ასლამაზიშვილი ნ. (2008), *მსოფლიო ეკონომიკა*, თბილისი.
2. Щенин Р. К. (2012), *Экономика Европейского Союза*, Москва.
3. Хасбулатов Р.И. (2013), *Мировая Экономика*, Москва.
4. Helen Wallace and William Wallace (2004), „The Common Agriculture Policy”, Ch. 7, Policy- Making in the European Union, Fifth Edition, Oxford University Press.
5. Desmond Dinan (2005), „Ever Closer Union: An Introduction to European Integration”, Third Edition.
6. ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმება (DCFTA) - <http://www.economy.ge/ge/dcfta> .
7. ევროპის სტატისტიკის სამსახური - <http://ec.europa.eu/eurostat> .
8. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური - www.geostat.ge .
9. საქართველოს ეროვნული ბანკი - www.nbg.gov.ge .